

Rektormøtet

SIDE 11

Norges første Fairtrade-
folkehøgskole

SIDE 9

FOLKEHØGSKOLEN

#1 – 2012 – ÅRGANG 108

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Redaktører:
Øyvind Krabberød
ok@folkehogskole.no
mob. 986 27 439
Marte Fougner Hjort
marte@folkehogskole.no
mob. 928 26 021

Send ros og ris til:
redaktor@folkehogskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september
og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: Skin Designstudio
Produksjon/trykk: Østfold trykkeri
Papir: Amber Graphic
Forsideillustrasjon: National Museum of American
History, 1942

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 4743 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 8101.34.46466

nf@folkehogskole.no
www.folkehogskolene.net/nf
www.frilyntfolkehogskole.no

Daglig leder: Knut Simble
knut@folkehogskole.no
Tlf.: 69 14 44 63
97 42 89 79

Leder: Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehogskole.no
Tlf: 900 77 694

Nestleder: Erika Alnæs
Hardanger folkehøgskule
5781 Lofthus

Styremedlem: Elin Evenrud
Buskerud folkehøgskole
3322 Darbu

Styremedlem: Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem: Tore Haltli
Sund folkehøgskole
7670 Inderøy

1. varamedlem: Haldis Brubæk
Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 1609.13.12135
if@folkehogskole.no

Daglig leder: Dorte Birch
dorte@folkehogskole.no
Tlf: 913 52 372

Leder	3
Portrettet – Sturla Bjerkaer	4
Kvinnelige rektorer	6
Notert	8
Fairtrade	9
Workshop – Namdals	10
Rektormøtet i Trondheim	11
Skråblikk: Navnet skjemmer noen	14
Kunst	15
Ny miljølinje	16
Hva betyr folkehøgskole pedagogikk for deg	17
Pedagogiske inspirasjonskilder	18
Pedagogisk metode	20
Strek og striper	21
Kronikk	22
Filosofiprojekt	24
Innspill	25
Rektorforum i Drammen	26
Dialog gjennom pedagogisk arbeid	28
Grundtvigseminar	30
Landet rundt	31
Nordplus	32
Innspill	33
Bøker	34
Filmfestival	36
Notert fra folkehøgskolelandskapet	38
Notert	39
Senior	40
Music freedom day	42
Åpning nye Skiringssal	44
Notert fra folkehøgskolelandskapet	44
IF	45
NF	46
PUF: Selvevaluering i folkehøgskolen	48
Notert	48
IU	50

Hvem vil bli rektor?

Få fristes av å bli rektor. Over 40 prosent av norske kommuner er misfornøyd med antall søkere til ledige rektorjobber. Samtidig har 63 prosent av kommunene behov for å ansette nye rektorer de kommende fire årene, ifølge en undersøkelse fra Respons Analyse. Leder i Utdanningsforbundet, Mimi Bjerkestrand, sier det er alvorlig for elever og lærere at så få har lyst til å bli rektor. Resultatet av denne situasjonen er lite oppløftende signaler for Skole-Norge. Folk som burde bli rektorer ser ut til å skygge banen. Og enda verre: Faren øker for at rektorstillinger fylles opp av folk som aldri burde vært i en slik jobb.

Det er heller ikke lange søkerlister til rektorjobbene i folkehøgskolen, og av de som søker er det også mange som ikke er kvalifisert til jobben.

Rektorrollen har også endret seg mye de siste årene, både i folkehøgskolen og i skoleverket ellers. Rektor var tradisjonelt en slags opphøyd førstelærer som var ansvarlig for det praktiske undervisningsopplegget og sto kollegiet nær, en slags kombinasjon av leder og tillitsvalgt.

I dag er rollen snudd. Røttene nedover er svekket, lojalitetsbåndene oppover styrket og innskjerpet, kanskje spesielt i grunn- og videregående skole. I folkehøgskolen er klimaet for ledelse endret etter 2006 med lokale forhandlinger og mer innflytelse fra arbeidsgiverorganisasjonene i utøvelsen av lederrollen.

Og om ikke det var nok at det er få søkere til rektorstillingene er det i enda større grad manko på kvinnelige innslag på søkerlistene. Bare 17,9 prosent av rektorene i folkehøgskolen er kvinner. Vi belyser dette problemet i denne utgaven av Folkehøgskolen. Hvorfor er det slik, vil ikke kvinnene ha disse jobbene, eller er det andre mekanismer som spiller inn? Les intervjuet med May-Evy Bakken side 7.

Vi føler oss ganske trygge på at kvinner ikke har mindre sjanse, eller er mindre kvalifiserte når de faktisk søker en rektorjobb, det er bare det at så få faktisk gjør det. Dorte Birch tar i et tidligere debattinnlegg et oppgjør med myten om at kvinner ikke ønsker lederjobber. Hun mener det kan bli en selvoppfyllende profeti.

Nå planlegger NF og PUF å kjøre kurs for potensielle rektorer. Dette kurset vil forhåpentligvis motivere flere fra folkehøgskolemiljøet, og forhåpentligvis mange kvinner, til å søke ledige rektorstillinger.

May-Evy Bakken sier i intervjuet: – Kvinnene må faktisk kaste seg på og bruke mulighetene, de må ta ansvar. Men rektorjobben er et intenst ansvar 24 timer i døgnet, tolv måneder i året. Ikke alle ønsker å gå inn i en slik oppgave. Hun sier videre: – Det viktigste er å få gode rektorer av begge kjønn som virkelig vet hva folkehøgskole handler om og kan ta idégrunnlaget på alvor. Rektorstillingen er veldig viktig for at skoleslaget skal bestå, fastslår den tidligere NF-lederen.

Vi samtykker med den erfarne rektoren. Nå er vi godt i gang med 2012. Vi vil ønske dere et spennende og utfordrende folkehøgskoleår!

ØYVIND KRABBERØD

NÅ HETER DET DELTAKELSE

Integrasjon er et ord vi må slutte å bruke. I stedet bør vi satse på deltakelse. Dette synspunktet framførte Khuram Shehzad på Beate Fastings avslutningsseminar på Nordiska Folkhøgskolen i Kungälv om språk og identitet. Khuram var i ti år tilsatt i Folkehøjskolernes Foreningen i Danmark.

Integrasjon var kanskje et anvendelig begrep tidligere. Men etter hvert ligger det nå implisitt en forventning om et resultat, et mål, en fasit i begrepet. En fasit ingen, ei heller etniske opprinnelige noen gang vil nå. Når er man integrert? Når man har passert en test – som vi innfødte ofte vil ha store vanskeligheter med å klare? Når du spiser norsk mat? Når du avlegger stemme i valg?

Alle vi som til en hver tid er her, utgjør befolkningen og skal finne ut av å leve her og leve sammen her. Dermed bør fokus være å stimulere alle borgere til å være deltakere, å delta i store og små sammenhenger, om det er i idrettslaget, borettslaget, koret eller ved meningsyttringer og politisk arbeid.

Her har folkehøgskolen tradisjonelt sitt adelsmerke, som vi kanskje med fordel kan børste støvet av og pusse opp på ny. I flere år har vi i folkehøgskolen arbeidet med tredimensjonal veiledning og dannelse. Styret i NF velger nå å videreføre dette arbeidet ved å fokusere på demokrati fremover. Også fordi det i 2014 er 150 år siden den første folkehøgskolen, Sagatun, så dagens lys i Norge, og at grunnloven er 200 år. I denne sammenhengen er skolene og lokallagene utfordret på ideer til fyrtårnsprosjekt som kan sette oss på kartet.

Det handler om å bidra til demokratisk dannelse. Intet mindre.

ØYVIND BRANDT, LEDER I NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Rundt og rundt med Sturla Bjerkaker

Tiden går i sirkler. Læring skjer i sirkler. Han sier selv at han ikke er noen misjonær. Men i likhet med misjonærer flest har han både stor tro og et brennende engasjement. Han tror på folkeopplysning. – Den nordiske tradisjonens vektlegging av demokratiske og likeverdige læringsprosesser har en evig aktualitet, sier Sturla Bjerkaker.

TEKST OG FOTO: HILDE SØRAAS GRØNHØVD, VOFO

35 år i tjeneste

63 år gamle Sturla Bjerkaker er generalsekretær i det norske Voksenopplæringsforbundet (VOFO), og det har han vært i 14 år. Men han har jobbet med folkeopplysning over halve livet. – Jeg har jobbet med folkeopplysning lenge, dersom tid betraktes lineært. Men om tiden ruller rundt i sirkel fortøner det seg annerledes. I alle fall for meg. Da gjentar ting seg hele tiden på stadig nye måter og det føles både erfart og uerfart, sier Bjerkaker. For 35 år siden deltok han i et kurs i «Informationspolitik» på Nordens Folkliga Akademi i Kungälv ved Göteborg. Der var han sammen med folkeopplysere fra hele Norden. – Det ble en ny og sjelsettende opplevelse. Møtet med dyktige danske folkehøgskolelærere og svenske studiecirkelledere ble svært viktig for min senere karriere og mine holdninger om betydningen av livslang læring, slår Bjerkaker fast.

Ingen dommer eller misjonær

Han har aldri sett på seg selv som noen misjonær. – En misjonær skal overbevise andre om at hun har rett og representerer den rette tro. Kanskje folkeopplysere oppfattes litt på samme måten? «Vil du ikke, så skal du lære, for det mener vi er viktig for deg», sier Bjerkaker, og spør videre: – Hvem er vi, som kan «dømme» folk til livslang læring? Han liker heller å beskrive sin egen rolle som en som bidrar til påminnelseens kontinuitet. Han bruker de anledningene han kan til å minne om det som har blitt et slags mantra. – Jeg mener at kunnskap er viktig, at læring er viktig, at læring kan, bør og må foregå hele livet fordi det holder liv i oss og våre omgivelser, at vett og viten er gode størrelser i et samfunn i forandring, at kunnskap er varig

eiendom i skiftende tider, og at demokratiet må læres på nytt av hver generasjon, sier Bjerkaker engasjert.

Gammeldags eller moderne eksportvare?

Men er ikke dette gammeldags, hvorfor er egentlig nordisk folkeopplysning tema for ICAEs generalforsamling i 2011? spør vi. – Dette er ett av fire viktige temaer, der bærekraftig utvikling, voksenopplæring som menneskerett og læring for arbeid er de tre andre. Når ICAE har valgt å legge sin verdenskongress til Norden, så er det bl.a. fordi mange ser opp til og lar seg inspirere av den nordiske tradisjon for folkeopplysning. Da må vi by på dette når det kommer folk fra hele verden. Jeg tror den nordiske tradisjons vektlegging på demokratiske og likeverdige læringsprosesser har en evig aktualitet, sier han med ettertrykk. Han er likevel ikke enig i at studieringen er gammeldags per definisjon. – Den er gammeldags i den forstand at den ble etablert som en «billig» læringsform. Læremidler – bøker – var sjelden vare for over 100 år siden. I studieringen kunne mange dele på en bok, ved at hver deltaker leste et kapittel, fikk presentere

dette for de andre og fikk selv presentert resten av boken gjennom de øvrige deltakerne. I Norden i dag har de fleste råd til å kjøpe sin egen bok eller anledning til å laste ned informasjon fra nettet. Men av to grunner er studieringen en god eksportvare: For det første er store deler av verden fortsatt i den situasjonen vi var i for 100 år siden. Deling er fortsatt viktig. For det andre byr studieringen – også i mer moderne utgave – på den likeverdige, dialogbaserte kunnskapsbyggingen, sier han. – Når du deler kunnskap med andre, beholder du jo alt selv også.

2011 – og framover

Folkeopplysningens viktigste oppgave, i Norge som i Tanzania eller Nepal, er å vedlikeholde og styrke demokrati, likeverd, toleranse og mellommenneskelig forståelse. Kunnskap – særlig den som skapes i sosiale fellesskap – er viktige bidrag i så måte, sier Sturla Bjerkaker. Men hva må til for at folkeopplysningen skal utvikle seg framover? – Folkeopplysningen må jo følge med i timen. Nettet – de sosiale mediene – kan jo representere framtidens studiering. Vi «møtes» på nett, har vi sagt, og nå kan vi ta bort anførselstegnene: Vi møtes på nett, sier Bjerkaker. Men han er også opptatt av å ta vare på folkeopplysningens og særlig studieringens bidrag til læringskontemplasjon; den kan representere den nødvendige langsomme læringen. – Selv om teknologien skyter fart fungerer de fleste hjerner på samme måte som før, smiler han.

...og framover

På spørsmålet om hva som driver ham videre og videre innenfor folkeopplysningen, svarer Sturla Bjerkaker at det er slike små historier:

‘En vårdag i 2006 humper vi i en gammel bil langt innover på den Uruguayanske pampasen. Store sletter passerer. Tørre elver. Til vi kommer til en liten spredt landsby og stedets kombinerte kirke, menighetshus, skole og verksted. Her driver den katolske menigheten folkeopplysning på tvers av generasjonene. Jeg hilser på strikkende mødre og barn som blir lest for. Jeg kan dessverre ikke de fattige landarbeidernes spanske dialekt, men de ber meg si noe på mitt språk. På det slitte steingolvet oppdager jeg en figur som ligner på et Norgeskart. Jeg tar en lang pinne ved ovnen og begynner å risse i golvet og peke og forklare. Som de lytter og ser. Fantastico Sturla, sier Celita etterpå. Jeg ser ennå de lysende lyttende øynene.

I 1973 VAR DET INGEN KVINNELIGE REKTORER I NORSK FOLKEHØGSKOLE

Bare 17,9 prosent kvinnelige rektorer i folkehøgskolen

Hvorfor er det så få kvinnelige rektorer i norsk folkehøgskole? Er den fremdeles preget av patriarkalsk arvegods fra fortida, eller ønsker kvinner rett og slett i mindre grad enn menn denne utsatte posisjonen?

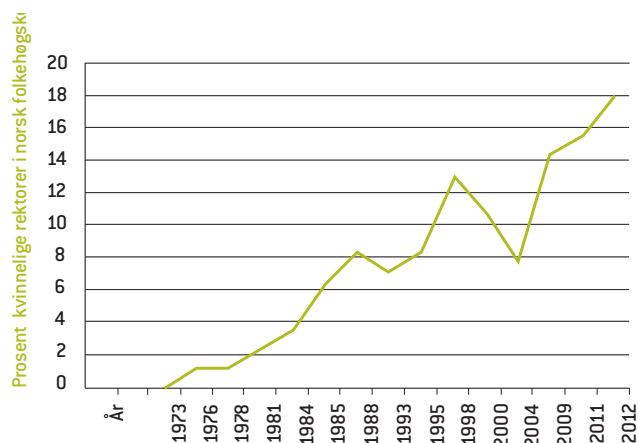
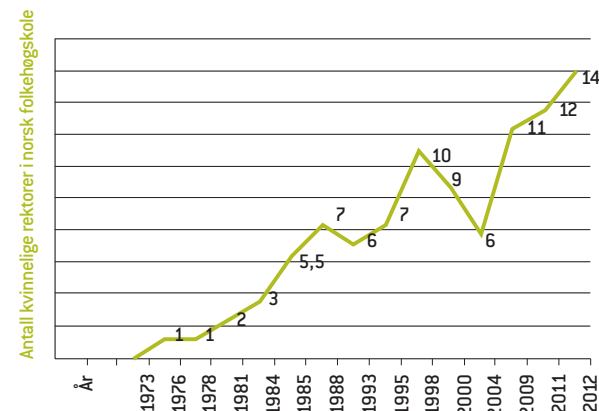
AV ØYVIND KRABBERØD

Til tross for at kvinner nå utgjør 47 prosent av de sysselsatte, er de fortsatt i klart mindretall i lederyrkene. I 2004 var 29 prosent av alle ledere kvinner, en økning fra 26 prosent i 2001.

I 1973 var det ingen kvinnelige rektorer i norsk folkehøgskole – det var 82 mannlige! Vi er da altså flere år etter studentopprøret og intens kvinnekamp, men i folkehøgskolen var de totalt fraværende. Fra null skal det ikke mye til å få en framgang. Det var en kvinnelig rektor i 1976 og 1978, i 1981 var det to. Det har vært en gradvis økning, men det har gått overraskende langsomt. Framgangen gikk fram til 1998 hvor vi finner ti kvinnelig rektorer på de 83 skolene – det er 13 prosent. Så ble det noen år med tilbakegang, mens det i 2011 var 12 rektorer som ga 15,4 prosent, fikk vi høyeste registrering i historien i 2012 med 14 rektorer på de 78 skolene – det er 17,9 prosent.

Komplisert og sammensatt rolle

Og hvordan står disse tallene seg mot skoleledere i grunn- og videregående skoler? Det har vært vanskelig å få ut tall her fra SSB og Utdanningsforbundet, men samlet for de to skoleslagene finner vi at av totalt 2.323 rektorer er 1.208 menn og 1.115 kvinner – henholdsvis 52 og 48 prosent. Her kan nok noe av forklaringen være at det er et stort flertall av

kvinnelige lærere i grunnskolen, men kan det være hele forklaringen? Er det noe som gjør rektorrollen i folkehøgskolen spesielt vanskelig? Rektor på Sogndal folkehøgskule, Mai-Evy Bakken, sier følgende: Vi kommer ikke bort fra at det å være rektor er komplisert og sammensatt, noe som fører til generell lav søkning på rektorstillinger. Men egentlig tror jeg jo kvinner er mer skikka når oppgavene er kompliserte (se intervjuet med Bakken).

I klart mindretall

Den forholdsvis høye andelen kvinnelig ledere totalt sett i Norge har sammenheng med at offentlig sektor er dominert av kvinner – to av tre sysselsatte er her kvinner. I forhold til antallet sysselsatte, er det dobbelt så mange kvinnelige ledere i privat sektor som i offentlig.

Ser vi på ASA-selskaper (børsnoterte selskaper) er andelen kvinnelige ledere fortsatt veldig lav. Fra 2004 til 2010 gikk andelen opp med 2 prosentpoeng og er med 6,5 prosent langt bak andelen kvinner i styrene. I A/S ligger andelen kvinnelige daglige ledere på 14 prosent og har de siste seks årene økt med drøyt ett prosentpoeng (SSB 2010). Så sammenlignet med det private næringsliv ligger faktisk folkehøgskolene her et lite hakk foran når det gjelder kvinnelige ledere.

SOGNDALREKTOR:

– Kvinnene må faktisk kaste seg på og bruke mulighetene, de må ta ansvar

Mai-Evy Bakken har til sammen ledet Sogndal folkehøgskule i 19 år. Vi møtte den erfarne skolelederen og tidligere lederen av Norsk Folkehøgskolelag til en samtale om rektorrollen og hvorfor andelen kvinnelige rektorer fremdeles er veldig lav i norsk folkehøgskole.

AV ØYVIND KRABBERØD

– Hvorfor ble du rektor på Sogndal folkehøgskule?

– Jeg ville jo ikke bli rektor, men jeg ble bedt om å søke. Dette var i 1987 (da hadde 7 av 84 skoler kvinnelig ledelse), en periode hvor en ofte måtte oppfordres til å søke. Det kommer nok litt an på den typen du er, men som kvinne er det fort å finne bortforklaringer som; dette klarer jeg ikke. Jeg har alltid likt utfordringer. Og de spurte meg vel ikke uten grunn – noen hadde sett meg, for min del ligger det der. Jeg brukte et helt år på å bestemme meg. Mulig kvinner i dag er mer frimodige. Det kunne vært flere kvinnelige ledere, men det er også mange som ikke ønsker en slik posisjon.

– Jeg har også tenkt at dette har noe med folkehøgskolen å gjøre, som i sin natur er veldig patriarkalsk. Jeg spør meg om det ligger noe grums her som vi ikke har tatt et oppgjør med. I starten var det menn som var de store ideologene – det var mannens arena.

– Midt på 80-tallet arrangerte Norsk Folkehøgskolelag kvinnekurs i Seljord. Her skulle kvinner lære å ta ordet og få troen på seg selv. Berit Ås (SV-politiker og feminist) ledet kurset, det sier litt om hvor langsomt dette går.

Mai-Evy Bakken, rektor Sogndal folkehøgskule. Foto: Øyvind Krabberød

– Hva tror du er årsaken til at det er så få kvinner i rektorrollen?

– Vi kommer ikke bort fra at det å være rektor er komplisert og sammen-satt, noe som fører til generell lav søkning på rektorstillinger. Men egentlig tror jeg jo kvinner er mer skikka når oppgavene er kompliserte, smiler Mai-Evy Bakken.

– Fortsatt er det nok en del kvinner som er dobbeltarbeidene, som tar mye ansvar hjemme, og som derfor kvier seg til å ta på seg en slik oppgave. Da kan en slik stilling bli satt på vent, og eventuelt ikke bli aktuell. Det har ingenting med at kvinner ikke kan, så det må være noen andre grunner.

– Kvinnene må faktisk kaste seg på og bruke mulighetene, de må ta ansvar. Men rektorjobben er et intenst ansvar – det ligger der 24 timer i døgnet, 12 måneder i året. Ikke alle ønsker å gå inn i det. Jeg opplever det krevende hele tiden å leve i usikkerhet når det gjelder rekruttering og personalmessig. Hva gjør jeg når en linje opphører? Det finnes ikke noe sikkerhetsnett. Vi er jo veldig markedsorienterte. Kanskje endel kvinner ikke ønsker å ta slik risiko. Rektor er ansvarlig for hele tiden ta grep og komme opp med forslag og løsninger. Grunnskolen lever under et annet regime.

– Det er vanskelig å vite om jeg hadde søkt lederjobb uten å bli oppfordret. Men jeg visste hva skoleslaget handlet om fra et lærerståsted, men ikke som leder. Jeg holdt på med en hovedfagsoppgave om idrett i folkehøgskolen – det var et skoleslag som engasjerte meg. Jobben har gitt meg selvtillit. Jobben pirrer meg, jeg har lyst på utfordringer og å kunne skape noe. Dessuten vokser en med oppgaven – hvis det ikke går helt galt da!

– **Hva krever en rektorstilling?**

Mai-Evy er raskt på banen med tre punkt.

1. Det å være trygg på seg selv, være seg selv og å være sann er viktig. Det betyr at en av og til blir sint, lei seg og veldig glad. Da vet du også at medarbeiderne dine kan ha det slik.

2. Du må være glad for å se elevene dine – hver dag. Rektorlivet starter med morgensamlingen og elevene – det er hjertet i det hele. Både elever og medarbeidere tror på forskjellige ting, det er viktig å ha respekt for det og å tørre å utfordre hverandre.
3. Det er viktig å ha oversikt over det administrative feltet, det tar mye plass. Som rektor er det viktig å være et rettferdig menneske og skape brukbare lønns- og arbeidsforhold for de ansatte. I dag er det svært krevende å forholde seg til et økende regelverk. Det skal ikke mye uregelmessigheter til før trusler om bøter ligger der. Rektor er administrativ, pedagogisk og økonomisk leder – jeg skulle ønske det var mer tid til det pedagogiske utviklingsarbeidet. Det blir fort en salderingspost når en møter det massive byråkratiet. Det er viktig å navigere slik at de byråkratiske oppgavene blir minst mulig arbeidskrevende. Det er fort å komme i skvis mellom de ulike arbeidsoppgavene.

– Hva tenker du om NFs plan om et kurs for mellomledere?

– Det er bra, men det er gammelt nytt at inspektører i stor grad ikke søker rektorstillinger. Jeg er ikke sikker på at det er en naturlig rekrutteringsvei for inspektører. Det er viktig at NF tar tak, men jeg tror det er viktig å gå bredere ut. Det er et spørsmål om en skal fokusere på kvinner eller på ledelse generelt. Jeg får en litt 80-tallsfølelse hvis det bare dreier seg om kvinner. Det er viktig å fokusere på mulighetene i rektorrollen og å være ærlig på rektorrollen – hva som kreves. Hvem som helst skal ikke ha en slik jobb. Man må samle de som er nysgjerrige på det, og de som vil.

– Det viktigste er å få gode rektorer av begge kjønn som virkelig vet hva folkehøgskole handler om og kan ta idégrunnlaget på alvor. Rektorstillingen er veldig viktig for at skoleslaget skal bestå, fastslår den engasjerte Sogndal-rektoren.

ELENDIGE KÅR – KLESBRANSJEN

Blodslit til luselønn og arbeidsdager på inntil 15 timer er hverdagen for indiske arbeidere som produserer klær for H&M og KappAhl. Dette går fram av en ny undersøkelse som Fremtiden i våre hender og Society of Labour and Developement har gjennomført ved to store klesfabrikker i Gurgaon, sørvest for Dehli i India.

Av konklusjonene: Arbeiderne tvinges til å jobbe mye overtid. Ved den ene fabrikk er det fem til åtte timers overtid hver dag, og det jobbes 27–28 dager hver måned. Kontraktene inneholder klausuler om at de som ansettes ikke har lov til å danne eller bli medlem av en fagforening.

DAGSAVISEN

ENJOY POVERTY AF RENZO MARTENS

Hvem ejer fattigdommen? Den hollandske kunstner Renzo Martens er på en kunstnerisk mission i Congo. Han vil gøre de fattige indbyggere bevidste om det, han mener, er deres primære økonomiske ressource: fattigdom. I løbet af sin to-årige rejse støder han både på FNs fredsbevarende styrker, der har travlt med at beskytte landets guldminer, og internationale fotografer, der lever af at sælge billeder af døde menneskekroppe og udsultede børn. Med sig på rejsen har Martens et enormt neon-skilt, der lyser op midt i de dystre fremtidsudsigter. På skiltet står opfordringen: Enjoy Poverty.

HØJSKOLEBLADET

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE:

Norges første Fairtrade-folkehøgskole

Tirsdag 20. desember fikk Ringerike folkehøgskole overlevert diplom som Norges første Fairtrade-folkehøgskole. Det var en stolt rektor som tok imot diplommet under markeringen like før juleferien.

TEKST: BRITA PHUTHI, INTERNASJONAL SEKRETÆR I FOLKEHØGSKOLERÅDET. FOTO: KJERSTI HOVLAND

Takket være god innsats fra blant andre assisterende rektor Morten Eikenes gikk det bare ett par uker fra skolen fikk kriteriene til Ringerike Folkehøgskole ble godkjent som Fairtrade-folkehøgskole. Internasjonalt Utvalg i folkehøgskolen (IU) har i løpet av

høsten 2011 samarbeidet med Fairtrade-Norge for å utarbeide kriterier for å bli sertifisert som Fairtrade-folkehøgskole. Det fantes kriterier for å bli Fairtrade-barne- og ungdomsskole, Fairtrade-videregående skole og Fairtrade-kommune, men altså ikke Fairtrade-folkehøgskole. Jeg var på besøk på Ringerike folkehøgskole i forbindelse med undervisning i «Pedagogikk for de rike» i oktober og utfordret skolen på å bli Fairtrade-folkehøgskole. Skolen tok utfordringen med en gang, men kriteriene var ikke på plass enda da, og skolen nærmest trippet etter å få kriteriene slik at skolen kunne bli godkjent som den første Fairtrade-folkehøgskolen i Norge.

Proessen for å bli Fairtrade-folkehøgskole ble lettere da skolen allerede er Miljøfyrtårnsertifisert. Både assisterende rektor Morten Eikenes og kjøkkenpersonalet fikk mye av æren for det gode arbeidet for at Ringerike folkehøgskole så raskt ble godkjent som Fairtrade-folkehøgskole. Etter en høytidelig diplomoverrekkelse kunne alle nyte en kopp rettferdig kaffe, te eller kakao.

Mer rettferdig verden

IU tok initiativ til samarbeid med Fairtrade-Norge da vi ønsker å fremme gode handlingsalternativer for en mer rettferdig verden. Det å satse på Fairtrade-merkede produkter er en av mange gode veier å gå. Ved å kjøpe Fairtrade merkede varer sier vi klart fra om at arbeidere skal få minimum nasjonal minstelønn, organisasjonsfrihet, demokrati på arbeidsplassen, tryggere arbeidsforhold og at kvinners posisjon blir styrket. Fairtrade driver også utvikling av produkter og har sosiale tiltak gjennom Premium ordningen. Ved å handle rettferdige varer er vi med på å bekjempe fattigdom og utrygge leve- og arbeidsvilkår ved stabil råvarebetaling, direkte handel og tryggere arbeidsforhold.

Kriteriene for å bli Fairtrade-folkehøgskole består blant annet av at elever og ansatte ved folkehøgskolen bruker minst tre Fairtrade-merkede varer på skolekjøkkenet og på personalrommet. Folkehøgskolen skal også fremme at de er en Fairtrade-folkehøgskole ved minst to anledninger pr år. IU er veldig fornøyd med responsen til denne sertifiseringen, og flere folkehøgskoler er allerede i gang med prosessen for å bli godkjent som Fairtrade-folkehøgskole.

«Ved å handle rettferdige varer er vi med på å bekjempe fattigdom»

Drømmefolkehøgskolen

Trøndermøtet ble arrangert på Namdals folkehøgskole 17.–19. oktober. En hel dag var satt av til workshop med tema «min drømmefolkehøgskole». Prosessleder var Knut E. Grendstad fra HINT (Høgskolen i Nord-Trøndelag)

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Prosessleder var Knut E. Grendstad fra HINT.

Målet fra arrangørens side, Namdals, var å involvere personalet ved trønderskolene i en prosess med å drømme folkehøgskole. Det skulle jobbes i grupper og individuelt. Grendstad holdt en innledning og kjørte friskt ut. Han postulerte at gruppearbeid dreper det som er av kreativitet – de sterkeste vinner fram. Dette var jo en finurlig måte å starte et gruppearbeid på!

I sin innledning la pedagogen Grendstad tydelige kritiske og retoriske føringer på sine utfordringer til salen. **Han spurte; hvilke kunnskaper matcher framtida, og hvilke umistelig verdier har en i folkehøgskolen? Skal folkehøgskolene være statiske eller dynamiske, skal de være pølseboder eller virkelige folkehøgskoler, spurte han?**

Bli sett

Grendstad understreket menneskets, og dermed elevenes, viktigste behov: Det å bli sett og hørt. Han var opptatt av møtet – de virkelige møter jevnfør filosofen Martin Buber. Prosesslederen spurte videre: Skal bare markeden styrer styre det vi holder på med, og bidrar folkehøgskolen til sosial utjevning, eller er det så mye kostbare reiseaktiviteter i skoleslaget at ikke alle har råd til et folkehøgskoleår?

Jammen ga ikke workshoplederen klare føringer og utfordringer til forsamlingen når han ytterligere stresset hva kjernen i folkehøgskole-idéen egentlig var:

- Gir vi elevene lyst på livet?
- Bidrar vi til at elevene mestrer sine liv?
- Bidrar vi til et bærekraftig liv?

«Utdanner vi ikke reflekterte mennesker, men lydige pudler?»

Etter den utfordrende innledningen skulle grupper jobbe videre med sin «drømmefolkehøgskole». Idéer skulle nedfelles på gule og røde ark – og dette presenteres videre for gruppen – som bare kunne komme med positive kommentarer, og kun oppklarende spørsmål. Her var det forbudt å bruke det negative ordet men – det var ikke det halvtomme glasset som var i fokus men det halvfulle.

Bærekraftige løsninger

Når resultatene skulle formidles i plenum var det en del som gikk igjen i forslagene:

- Omsorg for miljø og å finne bærekraftige løsninger som kan være en fyrlykt for unge.
- Folkehøgskolen skal være et lavterskeltilbud, med ulike faglige innganger.
- Møtet – det å se elevene, var sterkt framme.

Det ble også presentert tanker om mer elevdeltakelse, en åpen flerkulturell folkehøgskole, skolen med noe fysisk aktivitet hver dag og en skole som var mindre «hotell». Resultatet av workshopen ble samlet inn og skal bearbeides videre og være en idébank for skolene.

Grendstad avsluttet dagen med nye utfordrende spørsmål vedrørende skolen; Utdanner vi ikke reflekterte mennesker, men lydige pudler? Har vi i dagens skole havnet i en aritmetisk fundamentalisme – det desimale samfunnet – hvor en styrer etter tall og hvor det vanskelig målbare ikke blir målt?

Avslutningsvis presenterte Grendstad en undersøkelse av tolv skoler i London som var fulgt over fem år, de så på fravær, skulk etc. Noen hadde gjennomgående bedre resultater – og hvorfor det? Det viste seg at de skolene som hadde et felles etos, felles verdier lyktes best. Så da var det var det vel bare å gå hjem og finpusse egne verdier og visjoner – og få personalet på sin skole til å dra folkehøgskolevisjonene i riktig og samkjørt retning.

«Har vi i dagens skole var havnet i en aritmetisk fundamentalisme – det desimale samfunnet – hvor en styrer etter tall og hvor det vanskelig målbare ikke blir målt?»

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. Dette året var møtet lagt til Trondheim 17. – 19. januar, med et administrasjonskurs en dag i forkant. Det er 78 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 68 rektorer fant veien til Nidelven og den viktige møteplassen for rektorene i skoleslaget.

DAGRUN ERIKSEN:

Hva skal vi bruke folkehøgskolen til?

Et bra kobbel av politikere hadde møtt fram for å møte folkehøgskolerektorene til debatt, og for å legge fram sine tanker om skoleslagets plass i plass i det norske samfunnet og i Skole-Norge.

PÅ REKTORMØTE I TRONDHEIM: ØYVIND KRABBERØD

Politikerne ble kastet inn i manesjen med stoloppsett som i det britiske underhuset. De fikk fem minutter til å presentere sitt partis fokus på folkehøgskole. Her ble det mange lovord om skoleslaget, på godt politikervis.

Den tidligere kunnskapsministeren fra SV åpnet. – Samhold og solidaritet i et samfunn er helt avgjørende – det er det som driver samfunnet videre, og det er dette som gjør folkehøgskolen så viktig, sa han. Dagrun Eriksen fra Krf spurte om hva vi egentlig skulle bruke folkehøgskolen til? Hva driver dere egentlig med? Og skal vi bruke penger på noe som er så lite målbart?

– Et slikt syn blir veldig snevert, vi kan ikke måle mennesket i økonomiske størrelser og en god karakterbok. Et menneske kan ha god karakterer og være et dårlig individ, svarte hun på sitt eget spørsmål. Eriksen pekte på folkehøgskolen som en arena for å danne hele mennesker, men mente folkehøgskolen var dårlig til å selge ut sitt eget budskap.

Elisabeth Aspaker fra Høyre var

også opptatt av folkehøgskolenes betydning for dannelse og demokratiutvikling. Mangfold, mening, modning og motivasjon var viktige bidrag fra folkehøgskolen mente hun.

I dette selskapet hadde også Fremskrittspartiet mye positivt å si om skoleslaget. – Dere tar i bruk hele mennesket, men dere må ut å selge dere, sa Bente Thorsen. Senere i debatten takket Odd Arild Netland for nye toner fra Fremskrittspartiet, og var glad for å høre en velvilje til å jobbe for folkehøgskolen hos Thorsen.

Lysten til å lære

Debattlederne Edgar Fredriksen og Øyvind Brandt takket for fine ord, men spurte direkte – hva de ville gjøre for å åpne for flere folkehøgskoler. Dagrun Eriksen viste til at de i sitt budsjettforslag hadde lagt inn kompensasjon for elevøkningen, og var klar på at de ville fullfinansiere nye skoler. Hun mente det var hult av SV å snakke så fint om folkehøgskolen, mens de ikke hadde kompen-

Bård Vegard Solhjell (SV) og Elisabeth Aspaker (H)

Foredrag: Michael Tetzschner

Kveiktale: Sylfest Lomheim

POLITIKERE I PANELET:

Elisabeth Aspaker, Høyre. Dagrun Eriksen, Krf. Stine Renate Håheim, Ap. J.R. Spinnanger, Venstre. Bård Vegard Solhjell, SV. Bente Thorsen, Frp. Knut Arild Hareide, Krf. Trine Skei Grande, Venstre og Trygve Slagvold Vedum, Sp hadde meldt forfall.

sert for elevøkningen – 14 millioner kroner. Flere av politikerne pekte på at det var viktig at folkehøgskolen nå sto på og kjempet for millionene for å få de inn i revidert budsjett. Det var ellers lite konkret om nye skoler, men Bente Thorsen fra Frp var klar på at partiet ikke ville prioritere nye folkehøgskoler.

Svein Harsten fra Rønningen viste til at de reelle overføringene til folkehøgskolen har gått ned de siste årene. – Vi hadde 10 000 kroner mer å rutte med per elev for 15 år siden, sa han.

Folkehøgskolene fikk gode tilbake-meldinger på sin deltakelse i Ny Giv fra politikerne. Rektor på Namdals folkehøgskole, Bjørn Olav Nicolaisen, hadde betenkeligheter med å gå inn i prosjektet.

– Dere politikere har lagt lista for allmenndanning veldig høy. Vår spesialitet er ikke å undervise i kjerne-fag, men å vekke lysten til å lære. Det er en seier når elever sier at de nå er modne for videregående. Noen av oss er redd for disse sommerkursene. At vi går inn i en oppdragsfinansiering av folkehøgskolen, vi ser det i Sverige, og er livredde for å miste friheten.

Brynjar Tollefsen fra Lofoten folkehøgskole synes det var et paradoks at når skoleslaget fikk utfordringer så ligger det forventninger om at de skal gjøre det de andre skolene gjør.

– Ikke pisk oss til å være noe annet enn det vi er, sukket Tollefsen.

Dagrun Eriksen, Krf

Foredrag: Bjørn Bråten

Debatt: Bård vegard Solhjell i manesjen

2 ferske på rektormøte

1. Hvorfor på rektormøte? 2. Hva i programmet har du hatt spesiell glede av, og hvorfor?

LIVE HOKSTAD, TOTEN FOLKEHØGSKOLE

1. Som ny rektor i folkehøgskolen var det naturlig å delta på rektormøtet. Både for erfaringsutveksling og for nye innspill fra andre. For meg som ny rektor er det viktig å bli kjent med andre rektorer for lettere å kunne stille alle de spørsmålene jeg lurte på til et kjent ansikt.

2. Viktigst av alt for meg har vært at det har vært godt rom for samtaler mellom de ulike postene på programmet. Det har vært nyttig å snakke med rektorer med lengre erfaring, og samtidig dele erfaringer med andre nye rektorer. Ellers er det hovedsakelig to områder jeg har syntes at har vært spesielt interessant. Det ene er samtalen rundt NY GIV med erfaringsutveksling der, og det andre var møtet med politikerne siste dag.

TOR KRISTEN GRINDAKER, HADELAND FOLKEHØGSKOLE

1. Dette er en fin anledning til å møte rektor-kolleger samtidig som viktige tema i og for folkehøgskolen blir belyst. Jeg hadde med meg en rekke spørsmål og problemstillinger som jeg hadde behov for å diskutere med erfarte rektor-kolleger og ulike personer i organisasjonene.

2. Foredraget til Sylfest Lomheim var en inspirasjon og bevisstgjøring. Betydningen av den muntlige formidling og mulighet for dialog ble sterkt understreket. Vår danske kollega Kurt Willumsen spilte oss på en fortreffelig måte. Vi framstår som et «annerledesland» som ikke alltid har en god argumentasjon for vår standpunkt. Dette ble gjort på en elegant måte som ga meg mye å tenke på.

Allmenndanning i fokus

Onsdag sto allmenndanning på dagsorden – sett med danske, svenske og norske folkehøgskoleøyne. Sven Wågen Sæther fra Borgund folkehøgskule utfordret forsamlingen friskt – og postulerte: Vi blir drevet stadig videre på markedstilpasningens glidende vei – bort fra det å drive allmenndanning.

Han mente at folkehøgskolens oppgave var å drive med danning og tjene helheten, og pekte på det positive i Folkehøgskoleloven som understreker at skoleslaget skal drive med folkeopplysning og allmenndanning. Det utfordrer folkehøgskolen til å ha en kontinuerlig samtale gående om hva dette betyr i praksis.

– Noen må våge å utfordre materialismen og individualismen. Vi må ha noe på hjertet og våge å peke på solidaritet som en vei. Vi må ha noen som dytter på oss for å se helheten, sa Sæther.

Med sitt «kananspråk» utfordret rektoren forsamlingen. – Hvilke tema bør vi tørre å være profet på – kanskje fellesskap og ånd kontra individualisme og materialisme, spurte han. Han mente skoleslaget er altfor opptatt av å møte elevenes individuelle behov – og spurte igjen: – Kan vi være mer enn det elevene trodde vi skulle være?

Sæther fortsatte sin kanonade: – Tør vi lage den arenaen som skaper tid og rom for allmenndanning? Ønsker vi å sette ting på dagsorden som gjør at det blir refleksjon? Han ønsket sterkt å bytte ut en instrumentell tilnærming og etterlyste en folkehøgskole som var tydelig og synlig i samfunnet.

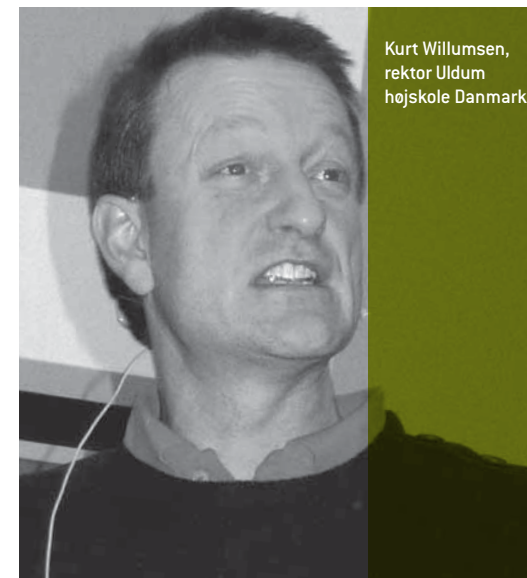
UBAK

Fra Danmark kom rektor Kurt Willumsen ved Uldum højskole (sitter også i FFDs styre). Han introduserte den norske forsamlingen for UBK – undervisning av bred allmenn karakter. Undervisningsministeriet i Danmark introduserte begrepet høsten 2010. Højskolerne undervisning skulle nå bestå av minst 50 % som har bred allmenn karakter. Dette ble fulgt opp av tilsyn med stoppeklokke.

Willumsen kalte det et spøkelse, og spurte retorisk: Når er en folkehøgskole allmenn nok? Hovedmålet i den danske højskoleloven er å gi livsopplysning, folkelig opplysning og demokratisk dannelse. Han understrekte at det ligger en spesiell mening i fellesskapet, og at folkehøgskolenes kjerne ikke er noe som skal tas fram i festlige anledninger. Gjennom UBK skal højskolen levere mer enn bare faglig undervisning, det skal også inneholde højskolemål.

– Alle lærere bør gå fra å undervise på en højskole til å bli højskolelærere, understrekte den danske rektoren. Med sin danske snert sa han videre: – Det er vanskelig å gjøre et bridgekurs allmenndannende, mens det i filosofiundervisningen skal godt gjøres ikke å skape refleksjon og allmenndannelse.

I etterkant av innleggene jobbet rektorene i gruper og reflekterte over allmenndanningens plass i folkehøgskolen. En gruppe poengterte at det lå et stort ansvar hos ledelsen på skolene i å ansvarliggjøre det pedagogiske personalet, og sette av tid til å reflektere over hva som i undervisningen er allmenndanning. En annen gruppe spurte om de turte å selge inn allmenndanning – er det ikke linjene som selger skolen til potensielle elever? Dette opplevde de som et stort dilemma. – Vi vil stå for noe, men er det det elevene etterspør, spurte de.

Kurt Willumsen, rektor Uldum højskole Danmark

Sven Wågen Sæther, rektor Borgund folkehøgskule

Ny Giv

FØRSTE STEG MOT OPPDRAGS-FINANSIERING AV FOLKEHØGSKOLEN?

Folkehøgskolens deltakelse i Ny Giv og frafallsproblematikken sto også på programmet. Øyvind Brandt understrekte i sin innledning at 31 % av elevene i folkehøgskolen ikke har fullført videregående skole.

Tore Haltli var sterkt i mot folkehøgskolens involvering i Ny Giv

Beregninger er gjort hvor en ser at hver ungdom som ikke fullfører koster samfunnet 900 000 kr, det blir en årlig belastning på 1,8 milliarder for felleskassen. Rektor på Skogn folkehøgskole, Jan Kjetil Haugen, og rektor på Rønningen, Svein Harsten, hadde innlegg hvor de presenterte sine erfaringer med Ny Giv. De hadde begge svært gode tilbakemeldinger, og mente de hadde gitt et godt bidrag til å øke deltakernes motivasjon for videre læring. For kommende år har det gått ut invitasjon til landets folkehøgskoler om å delta videre i Ny Giv. Det er satt av midler til én skole per fylke. Til nå har 14 skoler søkt om å være med. Det vektlegges at opplegget bør inneholde kjernefag, men det påpekes at det kan skje på folkehøgskolenes premisser. I samtalen i etterkant understrekte Harsten at de skal drive med det de kan og innenfor deres pedagogisk plattform. Odd Arild Netland pekte på at dette var sommeraktiviteter som lå utenfor det ordinære tilskuddet. Dette er ikke under Folkehøgskoleloven. Han viste også til at departementet tydelig har understreket at opplegget skal skje på folkehøgskolenes egne premisser.

I ordsiktet som fulgte kritiserte rektor på Sund folkehøgskole, Tore Haltli, sterkt skoleslagets involvering i Ny Giv. – Det som går under Folkehøgskoleloven er folkehøgskole, ikke disse sommerkursene. Jeg er overbevist om at dette er det første skrittet mot den svenske modellen. Jeg synes ikke vi skal ta dette skrittet. Før var kvalitet viktig ved universitetene, nå er det viktigere å fullføre på normert tid. Dette er første steg mot oppdragsfinansiering av folkehøgskolen, profeterte en engasjert rektor.

Flere ga uttrykk for de hadde liten tro på «omvendelse» i løpet av et kort sommerkurs, men at det var en vei å gå å ta inn noen elever under 18 år ved skolene.

NY GIV:

Fem folkehøgskoler arrangerte i sommer minifolkehøgskole for elever som hadde fullført 10. klasse. Kunnskapsdepartementet ved statsråden har totalt hatt 230 millioner kroner til rådighet til prosjektet.

Navnet skjemmer noen

Filmstjerner gir barna sine navn som Apple, Brooklyn og Harper Seven, mens her i Norge er helnorske navn som Tordis og Dagmar i ferd med å dø ut. Bortsett fra når vi snakker om orkaner og stormer. Nå er det Linnea og Linus som gjelder. Navnet ditt sier noe om hvem du og foreldrene dine er og hvor dere kommer fra. Og det sier noe om alderen din.

Det samme gjelder folkehøgskolene. Noen sier det som det er, at på vår skole har vi teaterlinje og friluftslivlinje. Og noen skoler kaller seg det de tilbyr, som Idrettsskolen eller Medieskolen. Dette er omdiskutert, men elevene vet i hvert fall hva de får når de søker på de skolene.

At skolene prøver å være kreative når de navngir linjene sine, er fullt forståelig. Konkurransen er stor og mange skoler tilbyr ganske like linjer. Særlig innen idrett og friluftsliv.

For tiden møter jeg mange fremtidige folkehøgskoleelever på utdanningsmesser forskjellige steder i landet. Mange ønsker å gå på en skole som tilbyr idrett- og friluftsliv. Da er det det en takknemlig oppgave å vise dem linjer som heter noe så enkelt som «Dykking/ klatring» eller «Friluftsliv- villmark». Litt mer kinkig er det med navn som «Multisport Pluzz» eller «Bergtatt». Det er ikke veldig vanskelig å finne ut hva disse linjene tilbyr, men noen ganger, og særlig når man står på utdanningsmesse, er det enkle det beste.

På utdanningsmessene blir tenåringene overlesset med brosjyrer, godteri og annet juggel (blant annet fra folkehøgskolene), og folk (som oss) som gjerne vil overbevise dem om at akkurat deres tilbud er best. Når en potensiell elev kommer fnisende bort og spør hva linja «Diggi» tilbyr, eller hva linja «Go to gate» handler om, tar undertegnede på seg sine beste overbevisnings-bukser, og tegner og forklarer.

Det gjelder å hevde seg for å bli hørt, det er noe alle de 78 folkehøgskolene er smertelig klar over. Jeg liker ikke mellomnavn, jeg synes det er noe veldig upersonlig over Thea Sofie eller Knut Are. På samme måte har jeg det med folkehøgskolenes linjenavn. Keep it simple, folkens. Keep it real.

MARTE FOUGNER HJORT

Fredsprisvinner-utstillingen 2011 – SHEROES

Du kan møte Ellen Johnson Sirleaf og Leymah Gbowee fra Liberia og Tawakkol Karman fra Jemen i fotoutstillingen SHEROES som de selv åpnet under Nobeldagene i desember.

AV ØYVIND KRABBERØD

Den norske fotografen Espen Rasmussen fulgte de tre fredsprisvinnerne i noen hektiske novemberdager før de kom til Oslo for å motta fredsprisen i desember. Rasmussens unike fotoserier er kjernen i årets utstilling.

Fredsprisvinnerne har tatt i bruk ulike metoder i sitt arbeid og har oppnådd mye gjennom sin ikkevoldelige innsats.

Fotoutstillingen SHEROES gir innblikk i hva fredsbyggeren Ellen Johnson Sirleaf, fredsaktivisten Leymah Gbowee og menneskerettighetsaktivisten Tawakkol Karman har oppnådd, og hvordan de arbeider for fred.

Utstillingen ser på dette sammen med deres kamp for demokrati, menneskerettigheter og kvinners sikkerhet og rett til full deltakelse i fredsbyggende arbeid.

Utstillingsperiode 12. desember 2011 – 2. september 2012, på Nobels Fredssenter, rett ved Oslo rådhus.

Mer informasjon på www.nobelpeacecenter.org

FOTO: ESPEN RASMUSSEN

Fredsprisvinner: Ellen Johnson Sirleaf fra Liberia. Foto: Espen Rasmussen
Fredsprisvinner 2: Leymah Gbowee fra Liberia. Foto: Espen Rasmussen
Fredsprisvinner 3: Tawakkol Karman fra Jemen. Foto: Espen Rasmussen

NY MILJØLINJE VED LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE:

På vakt i Lofoten

Fra tid til annen hører vi at folkehøgskolen snur kapp etter vinden, og alt for kritikkkløst etablerer fancy tilbud i rene frierier til ungdommens slette lyster. Egen skole intet unntak. Men nå retter vi ryggen ved Lofoten folkehøgskole og ser verden rakt i øynene mens vi sier «Yes, vi er opportuniste – dette er ei linje som kommer etter ønske fra elevene». Og måtte vi ha rett!

AV BRYNJAR TOLLEFSEN, FOTO: PEDER PEDERSEN

Lofoten Watch heter nyskapningen vi setter i gang fra høsten. Det er et linjetilbud som kommer fordi vi ønsker å ta miljøengasjementet et skritt videre, og det er langt på vei sant at linja er skapt som et resultat av press fra elevene, eller at den har skapt seg sjøl.

Sterkere miljøengasjement

Vi har hele tida hatt spørsmål om ressursforvaltning, forurensing og bærekraft på programmet vårt. Både fotolinjene og friluftslivslinjene våre har vært påvirket av slike tema. Men de seinere årene har engasjementet rundt miljøspørsmål blitt vesentlig sterkere.

Det har med elevenes holdninger og forventninger å gjøre, og det har med Lofoten å gjøre. På sett og vis har det jo blitt slik, i alle fall sett fra vårt ståsted, at Lofoten symboliserer et historisk valg for Norge. Ja, kanskje til og med for hele kloden? Skal vi nå samle oss og si: «Stopp, ingen oljeleting utafor Lofoten – vi kan ikke bare fortsette å forurense på samme måte som før!» Det vil være et sterkt valg med store konsekvenser hvis Norge tar en sånn bestemmelse – ikke minst for Lofoten. Det vil angi en ny retning for landet vårt. Temaet har som kjent sprengkraft nok til å splitte dagens regjering, og det deler også nasjonen så ganske i to.

Det var dette skjebnespørsmålet, sammen med elevenes miljøengasjement, som lå til grunn da vi begynte å diskutere det nye linjetilbudet. Vi ønsket å la Lofotens natur og miljø være utgangspunkt for å skape et folkehøgskoleår med oppmerksomhet mot hele klodens utfordringer. Man føler seg gjerne liten og betydningsløs stilt overfor de verdensomspennende spørsmålene, men de lar seg konkretisere i enkeltsaker. Oljeletinga utafor Lofoten og Vesterålen er et slikt spørsmål, og vi tilbyr orkesterplass for dem som vil være med. Ja, ikke nok med det, vi tilbyr en arena for å møte de som står i den hardeste kampen, og en arena for å være med på et synlig miljøarbeid.

Vardebrenning mot oljeleting utafor Lofoten.

Elevene ved Lofoten folkehøgskole blir sertifiserte oljevernarbeidere i løpet av skoleåret. Det gir nærhet til utfordringene, og god forståelse av oljeforurensing i praksis.

«Skal vi nå samle oss og si: ‘Stopp, ingen oljeleting utafor Lofoten – vi kan ikke bare fortsette å forurense på samme måte som før!’»

Vil være synlige

Meninga er at Lofoten Watch skal kombinere friluftsliv og miljøengasjement, ut fra den tanken at fascinasjon for naturen er et godt grunnlag for miljøengasjement. I arbeidet med å utforme Lofoten Watch, har skolen hatt god hjelp av ei gruppe elever fra årets kull. De har gitt innspill om temaer og arbeidsmåter, og ikke minst vært bestemmende i valg av reisemål. Den nye linja starter skoleåret med en tur til Svalbard, et område som både byr på enestående naturopplevelser og illustrerer klodens sårbare miljø. De mange internasjonale forskningsprosjektene på Svalbard gir muligheter til mye kunnskapsinnhenting.

Sett fra lærernes og skolens side, er Lofoten Watch ei linje som vi veldig gjerne vil ha realisert. Derfor kan det nok sies at det ligger en slags egenoppmuntring i utsagnet om at linja har skapt seg sjøl, eller er pressa fram av elevene. Usant er det ikke, men minst like viktig er vårt eget ønske om å være synlig innafor miljøsektoren, og arbeide målretta med viktige samfunnsanliggender. Det har ikke mangla på skeptiske utsagn om at konseptet er gammeldags og ute av stand til å hevde seg mot dagens alle fargesprakende tilbud, men vi satser. Og lykkes vi, trur vi at nyskapningen kan få betydning for hele skolen – ikke bare elevene på den nye linja.

Verdens beste spørsmål

JØDISK TRADISJON

Det var en gang en ung student som brukte all sin tid på å studere. Alle i den lille landsbyen han bodde i var meget fornøyde med hans iver. Han var i ferd med å bli meget lærd – og hvis han ble så lærd som landsbyen trodde, ville han bli meget berømt. Og hvis han ble berømt, ville alle i landsbyen bli berømte. Alle hjalp ham. De ga ham mat, passet på at det alltid var nok ved og nok olje til lampene hos ham. Og de vasket tøyet hans. Den unge mannen leste og studerte og gjorde seg vel fortjent til landsbyens støtte.

Men så en dag reiste han seg opp så fort at stolen veltet bak ham. Han smelte igjen alle bøkene og løp ut på torvet. Der ropte han ut til alle som ville høre: «Jeg kommer aldri til å åpne en bok igjen før noen forteller meg hva som er meningen med livet».

Alle kom løpende, og alle kom med forslag til svar, men til ingen nytte. Den unge mannen var ikke fornøyd med svarene. Landsbybefolkningen så at drømmene deres om berømmelse var i ferd med å blekne. Nå var gode råd dyre. Til slutt var det en som foreslo at de skulle ta med den unge mannen til nabolandsbyen. Der bodde den en klok, gammel rabbiner som helt sikkert kunne hjelpe.

Som sagt så gjort. De eldste i landsbyen tok med seg studenten, som fikk møte rabbineren. Studenten la frem problemet sitt og avsluttet med å si: «Jeg får ikke fred og jeg klarer ikke å konsentrere meg mer før jeg får vite hva som er meningen med livet».

Den gamle lyttet alvorlig til ham, reiste seg opp og gikk bort til ham – og ga ham en sviende ørefik. «Hvorfor slo du meg?» ropte studenten fortørnet. «Hva galt har jeg gjort? Alt jeg gjorde var å stille spørsmålet: Hva er meningen med livet?»

«Du er en uvitende, ung mann», svarte rabbineren. «Du har verdens beste spørsmål – og det er du villig til å bytte mot et svar. Vet du ikke at det er svarene som skiller oss og spørsmålene som forener oss?»

Det sies at folkehøgskolen er den skolen som stiller flest spørsmål og gir færrest svar. Jeg ønsker å være en del av den tradisjonen og lete etter svarene sammen med elevene. I kraft av at jeg er kunnskapsrik, tydelig og trives med elevene, er det ingen ende på morsomme samtaler og diskusjoner i skolehverdagen.

BENEDICTE HAMBRO,
LÆRER RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER I FOLKEHØGSKOLEN

Vi har startet en artikkelserie om pedagogikk i Folkehøgskolen. Hvilke inspirasjonskilder kan vi skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bank-metoden. Neste ut er Øyvind Brandt med en artikkel om montessoripedagogikken..

Montessori – et søsken i pedagogikken

Maria Montessori (1870–1952) og hennes pedagogikk kobler vi vanligvis ikke til folkehøgskolen. Og når det i vignetteksten til denne spalten vises til kilder som inspirerer i folkehøgskolen, er det antagelig litt på siden å bringe en artikkel om Montessori.

AV ØYVIND BRANDT, LEDER I NF

Foto: Maria Montessori omkranset av barn, 1951.

Men Montessori har mange trekk vi kan kjenne oss igjen i. Kanskje vi kan betegne Montessori som et yngre søsken til folkehøgskolepedagogikken? Der vi i folkehøgskolen fokuserer på voksen ungdom, arbeider montessoripedagogene på grunn- og videregående nivå, med barnehager og nå pedagogisk videreutdanningstilbud (ved høgskolen i Vestfold) i begge ender

møtt den på Jareteigen Montessoriskole ved Tønsberg imponerer meg og er den som kommer nærmest mitt (folkehøg)skolesyn i en grunnskoleavtapning.

Fri og frivillig

For det første baserer montessoriskolene seg på et rent pedagogisk humanistisk syn, frikoblet fra religiøse agendaer. Mange utenlandske foreldre velger Montessori for sine barn. Min erfaring er at skolene preges av en større grad av tverrkulturelt mangfold, både i elevflokkene og blant lærerne. Min datter kom derfor ofte hjem tellende både på spansk og engelsk i første klasse. På Jareteigen er det i tillegg 50 prosent mannlige pedagoger!

Montessoriskolen kan på et nivå også ses på som frivillig, i den forstand at man aktivt velger denne type skole. Foreldrene er representert i styret og føler et sterkere eierforhold og engasjement enn jeg har opplevd i den offentlige skolen. At montessoriskolene er av oversiktlig størrelse gjør dem mer transparente og øker mulighetene for denne (ønskede) medvirkningen.

Montessoriskolene er fri til å velge organisering og følger egen lærerplan som tilfredsstiller myndighetenes krav til innhold i opplæringen. Metoden er jo gitt, i og med at man følger Montessorimetoden. Selv om folkehøgskolene har en ennå større grad av frihet hva angår innhold og tid til disposisjon, er det altså likhetstrekk.

Mening og sammenheng i ulikt tempo

I Montessoriskolen spiller elevenes egen aktivitet en stor rolle og skolens metode er basert på de utviklingsmessige karakteristikkene til skolebarnet. Det er bare gjennom en

«Det er bare i frihet elevene utvikler sosiale relasjoner og lærer å samarbeide og hjelpe hverandre»

atmosfære av frihet til å velge at elevenes behov og interesser tilfredsstilles, at elevene utvikler selvdisiplin og dyp konsentrasjon, oppdager sine muligheter og svakheter og lærer seg selv å kjenne. Det er bare i frihet elevene utvikler sosiale relasjoner og lærer å samarbeide og hjelpe hverandre.

Montessoriskolene gir elevene denne friheten. De kan velge emne, arbeidsplass og hvor lenge de skal holde på med en oppgave. Elevene legger opp arbeidet sitt selv eller sammen med andre, formulerer problemene sine og planlegger presentasjonen sin. Læreren er veileder. Elevene er ikke passive mottagere av lærerens kunnskaper, men tar selv ansvar for arbeidet sitt. Barna oppmuntres til å snakke sammen om dette. De forlater arbeidsplassen og rommet når arbeidsoppgavene krever det, men friheten strekker seg til at de velger hva de vil arbeide med, ikke om de vil arbeide.

Nøkkelopplevelsen og fortellinger

Mennesket vil forstå seg selv og verden, se sammenheng. Derfor gjøres det bruk av fortellinger til å introdusere helheter og hovedtemaer og tenne barnas interesse for disse. Hvert år fortelles de store historiene, som skaper en impresjonistisk ramme rundt den kunnskapen barnet tilegner seg gjennom skoleåret (Universets begynnelse, Livets ankomst, Menneskets ankomst, Skriftspråkets opphav, og Tallsystemets opphav).

Detaljer av de store historiene presenteres som nøkkelpresentasjoner, som hjelper barna til å utdype forståelsen. En nøkkelpresentasjon kan være et møte med en teknikk, en idé eller et begrep hvor læreren åpner en dør i form av en ny fortelling, demonstrasjon, eksperiment eller materiell. Veien leder fra helheten til detaljene og tilbake til helheten.

Omgivelsene

Et fundamentalt prinsipp i montessoripedagogikken er det trygge, tilrettelagte og stimulerende læringsmiljø. Dette omfatter ikke bare omgivelsene som elevene arbeider i, men også det undervisningsmaterielle de bruker, den engasjerte læreren og andre voksenpersoner i miljøet, og medelevene.

Elevene må vite hvor bøker, materiell og midler til informasjonsinnhentning finnes, og også få vite når disse er tilgjengelige. Derfor er det svært viktig at elevene får ansvar for eget skolemiljø, for eksempel ved å legge på plass det de har brukt, slik at alle kan ha nytte av det. Elevene skal kjenne trygghet og skal kunne stole på omgivelsene, og ikke føle seg usikre overfor kamerater og lærere. Som både tidligere lærer i barneskolen og far har jeg for eksempel neppe opplevd mindre mobbing i et barneskolemiljø.

Montessorimateriellet

For å hjelpe og stimulere barnet i dets innlæring og trening, utviklet Montessori ulike materiell for praktiske, sanstrenende og intellektuelle øvelser i alle fag. Montessoris idé om innlæring handlet om å gå fra det sansende og konkrete til det abstrakte. For eksempel gir matematikkmateriellet barnet en talloppfatning og tydelige begreper om regneoperasjoner. Materiellet er alltid tilgjengelig slik at elevene kan fordype seg, jobbe lenge med en ting av gangen, eller komme tilbake til et tema senere.

Det aller meste av Montessorimateriellet fyller flere funksjoner. Der de yngste barna oftest arbeider sensorisk med materiellet, bruker eldre barn det samme materiellet for intellektuell forståelse. En del av materiellet er selvkorrigerende. I tillegg etableres det en kultur der man er vennlig mot sine feil og prøver å lære av dem istedenfor å være redd for dem. Barna får oppleve tilfredsstillelsen som ligger i å selv kunne se at de lykkes med å løse en oppgave.

Aldersblandede grupper

Elevene går i aldersblandede grupper, som gjør det naturlig å være på ulike nivå og å hjelpe hver andre. Barnas egen loggbok sammen med lærernes loggføring, sørger for at barna på sikt kommer igjennom det de skal.

Hver gang jeg har vært innom i «klasserommet», der man alltid er velkommen, hersker det en imponerende stemning og mangesidig aktivitet uten at det blir uro. «Klasserommet» er delt i soner for ulike type aktivitet/fag der barna arbeider individuelt eller i grupper. Det er lite lærerstyrt undervisning. Når man henter barnet må man belage seg på at det kan ta litt tid, da de gjerne vil gjøre ferdig og selvfølgelig rydde.

Den røde tråden

«Fred blant menneskene» er den røde tråden i Maria Montessoris budskap. Rundt den røde tråden som følger barnets utviklingsfaser fra barnehagen til ungdomsskolen er forskjellige emner integrert. Hennes metode er å styrke barnets evne til å konsentrere seg, oppnå selvdisiplin, selvtilit, tillit til andre mennesker og respekt for andre kulturer og meninger. Bare på denne måten kan vi skape grunnlag for fred og ro i sinnet og en verden i fredelig sameksistens. Den som deler hennes syn på barnet, deler også en væremåte og en måte å leve på.

«Jeg har lyktes i lære et flertall av de utviklingshemmede barna fra mentalsykehuset å lese og skrive så bra, at jeg lot dem delta i opptaksprøvene til en skole for normalt utviklede barn, og de klarte prøven... Mens alle beundret fremskrittene deres, lette jeg etter årsaken til at de vanlige skolars lykelige, friske barn kunne bli holdt på et så lavt nivå at de i intelligenstestene kunne sidestilles med mine tilbakestående elever». (Maria Montessori, Montessorimetoden 1909)

Kilder: Jareteigen Montessori <http://jareteigen.no/> Norsk Montessoriforbund: <http://www.montessorinorge.no/> (Tips: sjekk videoen på åpningssiden!)

SERIE OM PEDAGOGISKE METODER

Folkehøgskolen kaller vi ofte verdens frieste skoleslag. Men anvender vi vår pedagogiske frihet til å reflektere over våre metodevalg og utvikle vår pedagogikk videre mot våre dannelsmål i dagens og morgendagens samfunn? Under denne vignetten ønsker Folkehøgskolen i kommende numre å bringe konkrete eksempler på metodikker som enten er prøvd ut med hell eller som ser spennende ut og derfor kanskje burde prøves og utvikles videre i vårt skoleslag. Redaksjonen har derfor utfordret en rekke personer til kort å beskrive metoder de benytter seg av eller er fasinert av for på denne måten å være med på å stimulere den pedagogiske nysgjerrigheten og inspirere til refleksjon og utprøving – å bidra til å fylle flere verktøy i den pedagogiske verktøykassa.

PÅMINNELSE

Metodebanktilskudd søkes

Metodebanken ble møtte med stor entusiasme. Nå er det på tide med innskuddene.

BENEDICTE HAMBRO

«Det var virkelig hyggelig å ringe til alle landets folkehøgskoler og fortelle om metodebanken. Alle var entusiastiske og syntes ideen var god», forteller Benedicte Hambro som har ansvaret for å samle inn skolenes metoder.

Klar til høsten

«Målet er å ha metodebanken klar før skolestart til høsten», fortsetter Benedicte. «Vi er på jakt etter de gode oppleggene skolene har for å møte elevene ved skolestart, men spør også om skolene har metoder som skaper felles lagånd blant elevene og hvordan de skaper forståelse for hva folkehøgskole er. I tillegg vil vi gjerne vite hva skolene gjør med grupper som eventuelt ikke fungerer sammen og hvordan de får internatene til å fungere optimalt». Nå begynner hennes arbeid med å kontakte alle skolene og minne om innskuddene. Deretter skal hun sammen med skolene skrive oppleggene inn i en felles form.

Opplegg som fungerer

«Vi blir kjempefornøyde om skolene svarer på et av spørsmålene, men vil naturligvis ha så mange innskudd som mulig», sier Benedicte entusiastisk. «Vi er på jakt etter opplegg som fungerer – små eller store. Hovedsaken er å dele med hverandre og nyte godt av hverandres opplegg».

Her er et lite eksempel fra Ringerike folkehøgskoles opplegg første skoledag. «Dette er hverken spesielt originalt eller storslagent, men det fungerer», avslutter Benedicte Hambro som gleder seg til å motta opplegg fra skolene i månedene fremover.

Navn: Norgeskartet

Gruppestørrelse: Hele skolen

Mål: Forholde seg til de andre, snakke med/ presentere seg for andre

Lydnivå: Normalt

Tid: 10–15 min

Plass: Stor nok til hele gruppen

Ute/inne: Best inne for å samle gruppen

Forberedelse: Ingen

Utstyr: Ingen

Aktivitetsnivå: Normalt

Opplegg: Be elevene fordele seg fylkesvis og lage et slags norgeskart. Viktig å forklare syd, nord, øst og vest. Syd kan være rett foran den læreren som forklarer, nord lengst unna (eller helt omvendt) øst og vest deretter. Evt. utlendinger lager sitt verdenskart, eller samler seg som «utenforlandet»

Fallgruver: Et poeng at lærerne kan norgesgeografi og vet hvor fylkene ligger når resultatet skal presenteres

Variasjoner/idéer: Det er gøy å gjøre et poeng ut av største/minste gruppe/fylke

Kommentarer: Alle må snakke med noen, men i de færreste tilfellene må noen stå alene (det hender det bare er en representant fra et fylke).

KILDE: RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

Kanskje kommer metodebanken innskudd til å se slik ut. Her er et av Ringerike folkehøgskoles bli-kjent-opplegg første skoledag.

Strek og striper

«SENIL TANTE» AV ØYSTEIN EIKSUND

Linja Strek og striper ved Ringeby folkehøgskule jobber med tegneserier. De bidrar fast i Folkehøgskolen.

Planlegger dere lærertur i 2012?

Gruppetur.no har lang erfaring med å organisere turer hvor dere kan kombinere faglig og kulturelt program. Her er et priseksempel til Berlin med Air Berlin:

BERLIN fra kr. 2850,-
(4 dager/3 netter)

Prisen er basert på 20 personer og inkluderer:

- Fly Oslo-Berlin tur/retur (f.eks mandag-torsdag) inkl. skatter og avgifter
- 3 netter i dobbeltrom på 3* hotell (f.eks Express by Holiday Inn) inkl. frokost
- Transport mellom flyplass og hotell t/r
- 3 timers bysightseeing på sykkel inkl. guide og matpakke

Gruppetur.no tilbyr gode priser på alle typer gruppereiser og vi skreddersyr din reise etter dine ønsker og behov. Vi kan hjelpe med alt fra konferansereiser for store og små firma, studietur for lærergrupper, spa-reiser eller storbyferie for vennegjengen, idrettslaget, korps eller forening.

Telefon: 23 10 23 19 / Kirkegata 32, 0153 Oslo
grupper@gruppetur.no
Gruppetur.no - et selskap i KILROY konsernet

Gruppetur.no

Det meningsfulle livet

AV OLAV KLONTEIG, FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Det ville vere fint om denne tittelen kunne brukast på nytt, da som namnet på eit tema ved fleire folkehøgskolar.

Eg skriv ikkje «det gode liv», fordi «godt» er for laust. Det kan også bety «å ha det godt, å nyte livet», vere på rastlaus leiting etter intense, pirrande sanseopplevingar. Da tilpassar vi oss motebølgja med «flow» og innestengt sjørealisering.

Å samtale om det meningsfulle livet burde vere eit sentralt tema i folkehøgskolen, og ikkje minst viktig med tanke på «3D-veiledning», som også gjeld livsverdiar og eksistensielle spørsmål.

Temaet må bli todelt. Første del må vere samtidskritisk, ta eit oppgjær med forbruksjaget og den sterke individ-sentreringa som er typisk for tidsånda i dag. Vi må frigjere oss frå Dovregubbens «Ver deg sjøl nok». Ei dansk bok om emnet har nettopp tittelen «Det gode liv – mere end dig selv». Andre del må da peike på alternativ til det sjøl-sentrerte.

I ein artikkel skriv Nils Christie: «Penger og materiell vekst er blitt den øverste verdi – det er nesten ufattelig at det på kort tid er kunnet bli slik». Og i Morgenbladet skriv Johan Galtung: «Norge er et postmoderne samfunn med stor grad av oppløsning av forpliktende normer og forbindende strukturer, til fordel for egosentrisk, økonomisk kost/nytte-kalkyle».

Det er mitt inntrykk at sjølve høgrebølgja ikkje har påverka oss så mykje. Men til gjengjeld har oljerikdomen verka i same lei, har skuva norsk mentalitet i retning av materiell velstand. Ordet «tidsånd» høyrerest luftig ut, men det står for den moderne trenden som pregar menneska med bestemte tankar om kven dei er og korleis dei bør handle. Her er det tale om bastante realitetar som styrer folks mentalitet, dersom vi ikkje er vakne og sjøltenkande.

Bakgrunnen

Kort sagt har vi fått eit ekteskap mellom nyklassisk, økonomisk teori (nyliberalismen) og amerikansk, humanistisk psykologi (individualismen). Den første fekk styringsmakt i 80-åra, da varemarknaden skulle vere sentrum i samfunnet. For at landet skal bli konkurransedyktig i den globale økonomien, må borgarane lærast opp til å imøtekomme dei krav som marknaden stiller. I flukt med dette definerer den økonomiske teorien individet som eit vesen med økonomisk eigennytte som drivkraft. Da har arbeidsgivar og arbeidstakar ikkje ulike interesser. Dei to partane møtes. Bedriften vil utnytte arbeidskrafta så effektivt som råd, og psykologien lærer arbeidstakaren at det er arbeidet og forbruket som gir livet mening. Det er her du utviklar og realiserer deg sjøl. Den enkeltes utvikling står i fokus i mange sjølhjelpsbøker, i skolen, i medarbeidarkurs. Parolen her er: Du er ein ressurs, har potensiale, men du er di eiga lykkes smed, så du må søke din indre, medfødte kjerne og utvikle din originalitet. Om det ikkje går så godt, har du deg sjøl å takke. Ytre disiplin er altså bytta ut med sjøldisiplin.

Ekstremt sjølsentrert

Isolert sett er «sjølutvikling» eit positivt ord. Men slik det framtrer i dag, er det like mykje ei systematisk, terapeutisk tilpassing til mote-bølgja.

I Danmark har vi fått ein velfundert kritikk av denne moten, særleg knytt til universitetet i Aarhus. Det er kome fleire artikkelsamlingar, der også norske forfattarar er med – den no avdøde Steinar Kvale, Nina Østby Sæther og Tone Saugstad. Denne artikkelen er inspirert av denne kritikken.

I boka «Selvrealisering» (Klim, Aarhus, 2005) har Nina Østby Sæther ein artikkel – «Selvrealiseringens patologi», der ho viser at på åtte punkt har ideala i den nye trenden tydelege patologiske drag. Nokre døme: Plikter og sosiale normer er hindringar, motstand som pasienten helst vil bortforklare eller avvise. Ein sjøl er noko særleg, ein har ei sterk tru på egne evner. Ein er impulsiv, følgjer lett

«Den aktive forbrukar er ikkje opptatt av det han har, men av det han manglar. Ditt livs rekneskap har heile tida eit minus»

innfall som dukkar opp, kan ikkje planlegge på lang sikt, er redd for å kjede seg. Ein lever i «nuet», tar ofte sjansar, søker risiko og vil gjerne ha spenning. (Ho drøfter også temaet i Samtiden, 1/2005)

Det sjølsentrerte går saman med det gruppestyrte. Ein har eit sterkt behov for å bli anerkjent sosialt. Ein navigerer etter signal frå dei andre om kva som nå er moteriktig.

Det er noko barnsleg over denne trenden. Eit barn er naturleg kjenslestyrt og sjøl-opptatt. Det skrik eller gret om det ikkje straks blir tilfredsstilt. Men når vi veks opp, lærer vi at kjensler kan vere nokså flyktige. I diskusjonar om ei sak har eg da høyrte elevlar forsvare eit standpunkt med «Jeg bare føler det slik». Da er det motebølgja som talar gjennom eleven. Det er jo ikkje eit argument, og kan aldri bli det.

Postulatet om den indre, unike «kjerne» kan verken bevisast eller motbevisast. Men det minner oss om at i dag er religionen avløyst av psykologien som åndeleg rådgivar for folk.

I praksis førekjem denne trenden sjølsagt i mange former og styrkegrader. Den er ekstrem når eit kurs i Canada har tittelen «Heal yourself, heal the world». Cand. mag. i filosofi Cecilie Eriksen skriv at ideen bak tittelen er «skærende naiv og skræmmende forfængelig». (I boka «Selvrealisering»)

Deformert humanisme

Det kritikkverdige ved mote-bølgja er at omgrepet «sjøl-utvikling» er så ekstremt subjektivt – og peikar dermed mot egoismen. Den avviser alt som er overindividuell. Det medmenneskelege, allmene verdiar og moralske normer, samfunnet, kulturen – slikt er ikkje rekna med. Om det er med, er det noko du skal frigjere deg frå, for å finne ditt indre sjøl. «Deformert humanisme» kallar Tone Saugstad det.

Teorien om den indre, originale «kjerne» rimer ikkje godt med at du i praksis skal gjere det same som dei fleste gjer. Vi er unike, men bør opptre som ein saufløkk! Det er visst heller slik at individet blir eit nedslagsfelt for den ideologi som rår i samtida. Er dei unge på veg til å tilpasse seg rolla som «Det einsame masse mennesket», som sosiologen David Riesman kallar boka si frå 1950?

Den sjølsentrerte, men ytrestyrte forbrukaren vil, naturleg nok, ikkje ha det særleg godt – psykisk sett. I USA er depresjon nokså utbreidd, også blant skoleelevar. Den som må følgje moten, lever i stendig uro, angst for ikkje å strekke til.

Det er verd å merke seg at det sentrale i den nye parolen «livslang læring» er ikkje innhaldet i det du lærer. Det er di innstilling som er viktig – ver klar til å lære nytt, ver fleksibel, tilpassingsdyktig, forandringsparat. Den aktive forbrukar er ikkje opptatt av det han har, men av det han manglar. Ditt livs rekneskap har heile tida eit minus.

Det blir sagt at det seinmoderne mennesket er «frisett» frå tradisjonens band. Ja, men no har vi fått så mykje privatisering, psykologisering og individualisering at vi har spora av. Vi har fått ei ny binding, denne gongen i rollene som arbeidskraft og forbrukarar. Vi synest å ha mista synet for dei objektive, kulturelle samanhengane som vi står i og som gir livet mening.

Det er dyra som er bestemte av deira medfødte natur. Mennesket er tosidig. Ein person har ei individuell side og ei allmenn menneskeleg side. Vår natur utviklar seg i møtet med kulturen.

Alternativet

Den andre delen av temaet om det meningsfulle livet må sjølsagt handle om det som mote-bølgja neglisjerer.

Den sosiale læringa og fellesskapet i folkehøgskolen er ei god plattform for å utvide perspektivet – til å gjere elevane bevisste om at vi blir fødte inn i og lever opp i ein samanheng som er større enn oss sjølve. Det er i kulturen vi møter det allmenn-menneskelege, den større samanhengen som vårt individuelle liv står i. Her er det politiske, det samfunnsmessige, det etiske, historia, diktinga og kunsten, filosofien og religionen.

Men stoffet skal ha ei anna vinkling enn den eit vanleg skolefag har. Det må vere tema som læraren er personleg engasjert i – og siktemålet bør vere livsbelysande.

Den forståing og tolking av tilveret som fortids menneske har hatt, kan utvide vårt eige syn. Innsyn i det politiske kan få oss til å forstå at våre problem kan ha si årsak i forhold som ligg utanfor oss sjølve. Livsmeining utviklar seg i samtale med vener. Her kan eg bli klar over kva verdiar eg sjøl vil knyte meg til og arbeide for.

Når søknaden til folkehøgskolen er god i dag, heng det truleg saman med at dei unge saknar fellesskap, fordi nettopp det er mangelvare i storsamfunnet. Men fellesskapet kan utvidast til mange fleir enn dei eg kjenner privat. I litteraturen møter vi livsnære skildringar av menneske som er opptatt av å finne meininga med livet.

Vårt liv lever ikkje av seg sjøl. Vi må ta tak i det ved å utvide horisonten.

«Det minner oss om at i dag er religionen avløyst av psykologien som åndeleg rådgivar for folk»

Folkehøgskolen som filosofisk praksis – et pågående prosjekt

I februar 2011 fikk Skiringssal folkehøyskole PUF-midler til et nyskapende prosjekt med formål å sette søkelyset på folkehøgskolen som arena for filosofiske og refleksive aktiviteter. Prosjektet kom, litt forsinket i gang sent på høsten 2011, og er nå godt gående.

SIGURD OHREM, FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Sigurd Ohrem er leder for prosjektet Filosofisk praksis i folkehøgskolen. Han er filosof og lærer ved Skiringssal folkehøyskole.

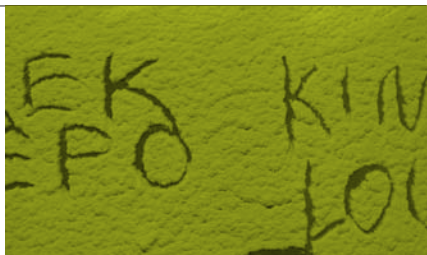
Foruten Skiringssal er Hallingdal, Ringerike og Senter for seniorutvikling, gjennom lærere og ledelsen, involverte deltakere. Folkehøgskolen er den ideelle arenaen for dialog og refleksjon, selv om innslaget er sterkt underkommunisert blant skoleslagets lærere og ledere. Dermed forblir de muligheter og det ansvaret skolene får for viktige dannelsesprosesser, etisk sosialisering og global bevisstgjøring delvis ubrukt og ubevisst hos de ansatte. Hovedhensikten med nærværende forprosjekt er å bidra til en synliggjøring av filosofisk refleksjon og tenke/væremåte i folkehøgskolen, og dessuten skaffe en foreløpig oversikt over hva som inngår i denne virksomheten. Utgangspunktet er dialogmøter mellom deltakere, både lærere og elever, fra de involverte skolene.

Dannelsesutvalget for universitet og høyskoler etterlyser tid og rom for dialogisk virksomhet innen høyere utdanning. I den ferske mursteinantologien Dannelses på Dreyer forlag, utdyper bl.a. mange av utvalgets representanter sitt syn på hva som må til for at universitetene skal kunne

gjenerobre sin rolle som allmenn-danningens fremste agenter i Norge. Samtidig går to av studentenes hovedrepresentanter ut i Morgenbladet og stiller et stort spørsmålstegn ved effekten av redaktørens, professor Bernt Hagtvedt og andres voluminøse, skriftlige bidrag til dannelsen. De påpeker bl.a. at det tilsynelatende er lite eller ingenting å lære av hva som skrives der, men desto mer av hva slags handlinger professoren er eksponent for, gjennom sin gjerning.

Dette bør være et hovedpoeng, en lærer lite gjennom å lese om og lytte til taler om dannelses, men desto mer gjennom aktivt å samtale, skrive eller på annen måte applisere, dvs. anvende dannelsen i en praksis.

Presset fra pensumlesing, eksamen og andre instrumentelle gjøremål har gått på bekostning av den frie, utvungne samtale. Selv om situasjonen er uholdbar, virker det usannsynlig at tiden kan skrus tilbake på universitetene. Examen philosophicum er snart en saga blott, og det virker rett og slett ikke rimelig å tro at dialogen kan gjenerobre sin plass ved våre høyere læresteder.

«Vi vil begynne med å undersøke hvilke muligheter som allerede er levende, i de aktuelle miljøene»

Filosofisk praksis i folkehøgskolen

Folkehøgskolen er imidlertid en mye bedre egnet arena. Det har vi tenkt å tydeliggjøre og illustrere gjennom dette forprosjektet, som tar for seg dialogiske prosesser i og utenfor fag ved de involverte skolene. I videreføringen vil vi ta initiativ til et PUF-prosjekt, i forlengelsen av både 3-D-veiledningen og rektorveiledningen som tidligere har foregått ved et tredvetalls skoler. Det blir for snevert å knytte dialogen bare til formalisert undervisning- og evt. planlagt elevveiledning, situasjonene for denne typen kommunikasjon utspiller seg i vel så stor grad på internatet og på fritiden. Men, så er jo ikke dette noe naturlig skille i folkehøgskolen, med sitt brede begrep om sosialpedagogikk, her ligger det potensiale for både danning og livsopplysning, som hittil har vært litt vanskelig å få øye på.

Danning gjennom dialog bygger på åpenhet i forhold til den Andre og inkluderer også omverdenen. I denne åpenheten betraktes vår forståelse og erkjennelse som en foreløpig og uavsluttbar prosess. Den filosofiske praksis og forståelse, sett som et mål i seg selv, er sentral innenfor ethvert slikt dannelsesforprosjekt.

Forholdet til samfunnet

I dette perspektivet er forholdet til omverden, miljø og samfunnet rundt ofte et forsømt tema. Men en slik filosofisk grunnholdning kan også komme til syne i helheten, i måten skolen forholder seg til sin omverden på, ved sin deltakelse i samfunnslivet

eller de mer globale temaene. For flere skoler kommer denne oppfatningen også til syne gjennom fagtilbudet, der filosofi, etikk og lignende forekommer som både valgfag og fellesfag, eller i form av ulike seminartilbud.

Synliggjøringen av den filosofiske holdning og virksomhet er likevel sparsom når en ser folkehøgskolene under ett. Søker du for eksempel på våre fellessider etter skoler som har slike fag, får du kun en håndfull treff.

I folkehøgskolen ligger det store og til dels ubrukte muligheter for dialog. Ikke bare i undervisningen, men kanskje særlig i det sosialpedagogiske miljøet finnes rom for dialog og møteplasser. Det felles internatlivet og samboerskapet gir egentlig de beste vekstvilkår for dialogisk samkvem, selv om måten og graden tilretteleggelse for slik praksis vil variere fra skole til skole. Graden av tilretteleggelse er igjen et resultat av graden av bevisstgjøring, og hvilke normative, og ikke minst praktiske oppfatninger en har om de sosiokulturelle og etiske forhold som ligger til grunn for dialog og danning.

I dette forprosjektet tar en ikke stilling for eller i mot en eller flere former for praksis. Snarere tvert imot, vi vil begynne med å undersøke hvilke muligheter som allerede er levende, i de aktuelle miljøene. Deretter kan vi forhåpentligvis komme opp med et bredere anlagt prosjekt, som vil engasjere langt flere.

«Den filosofiske praksis og forståelse, sett som et mål i seg selv, er sentral innenfor ethvert slikt dannelsesforprosjekt»

FRA BLOGGEN: FRILYNTFOLKEHØGSKOLE.NO

NETTINNspill: LEGG NED FOLKEHØGSKOLENES EGNE WEBSIDER!

Hadde bare lyst å si det: dere har gjort en kjempejobb med portalen. Den er utrolig bra – masse informasjon, godt organisert, lett å navigere – og en kjempeviktig informasjonskilde for oss som arbeider i folkehøgskolen, så vel som potensielle elever. Hadde vi i neste omgang fått mulighet til å legge inn egne nyhetsspalter på siden kunne vi med god samvittighet bare kutte helt ut våre egne (dyre) websider alle sammen, med det er utopisk...(?).

Jeg ser det for meg: dagen da alle de glatte og mindre glatte websidene til samtlige folkehøgskoler kobles ned fra nettet synkront kl. 12 – gjerne en solfylt formiddag.

Jubelen som ingen ende tar her på Sogndal Folkehøgskule. Så; at alle skoler bidrar til en kjempe-stand på alle utdanningsmesser over det ganske land, slik at vi endelig slipper å kaste penger ut i det blå.

Samtidig kunne vi lage en egen kategori for de skolene som ikke driver med jalla markeds(for)føring; de som ikke ser ut som reisebyråer for pengesterke tanketomme forbrukere. Jeg blir nemlig berørt av innpakningen til en del av «produktene» som noen av oss spyr ut: reisebyrå-snikksnakk om ett år med det som ser ut til å være aktivitetsferie. Det verste er at vi ødelegger hverandres kredibilitet med slikt tull og driver hverandre lenger og lenger ned i markeds konkurransegjørmen. Vi burde samarbeide om det vi arbeider med.

Det er på tide at noen (altfor mange) slutter å stirre ned i egen navlelo og gjenopptar det oppriktige informasjonsarbeidet – slik dere gjør! Og hvis dette er vanskelig eller umulig, burde noen gå på kurs. Ikke markedsføringskurs, men grunnleggende kurs i folkehøgskolens historie, folkehøgskoleloven, samt innlegg fra aktuelle instanser som fortsatt sørger for at vi får statsstøtte til å drive folkehøgskole.

FOLKEHØGSKOLE!

Hjertesukk på morgenkvisten...

PAUL HOUGH, INSPEKTØR SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

REKTORFORUM I DRAMMEN:

Ønsker å skape en skole med flere spørsmål enn svar

Leder i Norsk folkehøgskolelag, Øyvind Brandt ledet en paneldebatt om eksistensielle og religiøse spørsmål i frilynt folkehøgskole under rektorforum i Drammen. I panelet satt Arild Mikkelsen, Benedicte Hambro, Guro Hansen Helskog, Dag Hareide og Finn Thorbjørn Hansen.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Paneldeltakerne: F.v. Benedicte Hambro, Dag Hareide, Guro Hansen Helskog, Arild Mikkelsen og Finn Thorbjørn Hansen.

Arild Mikkelsen var først ut. Han spurte om folkehøgskolen hadde mistet noe av sin hukommelse, og pekte på at Grundtvigs ord om at mennesket er et åndsvesen.

– Det grundtvigske universet er revet i stykker i dag – har vi mistet vår hukommelse? *Har vi glemt Grundtvigs ord; Langt mer verdt enn det pure gull det er seg selv og sin Gud å kjenne*, spurte Mikkelsen.

Arild Mikkelsen ville at kristendommen skulle kaste lys over alle fag – og spurte hvordan det kunne gjøres i dag. Han pekte også på den liberale og radikale tradisjonen som frilynt folkehøgskole står i.

– Vi trenger å reetablere en kosmisk horisont, det religiøse – religionsopplysning bør være med i et livsopplysningspro-

sjekt. Kristendommen er i dag refleksiv, sa eksrektoren. Videre mente han at religionen ikke er gitt oss, men at vi må reflektere over den.

Benedikte Hambro har tidligere gått hardt i mot Mikkelsen i debatt på nettet og i Folkehøgskolen. Hun pekte på at folkehøgskolen er det skoleslaget som stiller flest spørsmål og gir færrest svar. Hun mente det viktigste var å være på jakt etter undringen. Ringerike-læreren fortalte at de ønsket å skape en skole med flere spørsmål enn svar, og at den filosofiske samtalen ble brukt for å finne felles spørsmål.

– Det er viktig at vi hever oss over og ikke bare blir stående i det norske og vår kulturbakgrunn – fordi vi framover vil få et samfunn som er mye større og mer mangfoldig, sa Hambro.

Vi må ikke leke

Dag Hareide understreket at det er viktig å ha en historisk og idéhistorisk marg hvis man skal kunne forstå andre kulturer og religioner. Han kjente ofte på forlegenhet i samtale med elevene når tema som døden, ensomheten, meningen med livet og friheten til å velge kom på banen.

– Vi må ikke leke at svarene ikke betyr noe. Hvis jeg skal dø så betyr svarene noe. I politikken kan vi ikke si at det er bare spørsmålene som er viktige – kan vi lage en grense og si at i religionen er ikke svarene viktige, spurte Dag Hareide i sitt innlegg.

Finn Thorbjørn Hansen var enig i at vi spør for å få svar – vi hopper på noen tuer hvor vi får noen svar, men vi skal hele tiden være i bevegelse, mente han.

– Kristendommen finnes alltid i en kontekst. Det er viktig at vi løser opp litt. Min vei inn i dette har vært smertefull. Jeg opplever det frigjørende at vi kan snakke om dette, uttrykte en personlig Mikkelsen.

– Hvis jeg kan få elevene til å tenke og reflektere så har vi i folkehøgskolen gjort jobben vår. Jeg skal ikke bare formidle egne svar. Hvis mine undervisningsopplegg går ut med flere spørsmål enn entydige svar – så har jeg gjort jobben min, sa Benedicte Hambro.

Hvor er vitenskapen?

Salen var også på banen med spørsmål og innlegg. Brynjar Tollefsen, Lofoten folkehøgskole, syntes det var fortjenestefullt at Arild Mikkelsen hadde dratt i gang en samtale, men uttrykte en stigende undring over et ønske om en endring hvor kristendommen igjen skulle kaste lys over folkehøgskolen, og var redd for at det nok en gang skulle kaste mørke skygger inn i skoleslaget. I sitt avslutningsinnlegg repliserte Mikkelsen:

– Tollefsen uttrykker at kristendommen gjør lyset mørkt, men det finnes også en annen type kristendom som ikke har mørkets kraft. Min form for kristendom gjør at jeg føler meg ganske naken, sa Mikkelsen. I avslutningen modererte han også sin tidligere uttalelse;

– Jeg mener ikke at kristendommen skal kaste lys over alle fag i folkehøgskolen. Men jeg håper at tabuiseringens tid er forbi.

Bjørn Olav Nicolaisen mente debatten slo inn allerede åpne dører.

– Hvor er vitenskapen, hører ikke den sammen med

«Vi må ikke leke at svarene ikke betyr noe. Hvis jeg skal dø så betyr svarene noe»

DAG HAREIDE

«Tollefsen uttrykker at kristendommen gjør lyset mørkt, men det finnes også en annen type kristendom som ikke har mørkets kraft»

ARILD MIKKELSEN

undringen? De siste 40 årene har det vært masse spørsmål og undring i folkehøgskolen, for eksempel gjennom new age. Det er mye sludder og vås. Det finnes mye dovenskap – vi svelger unna mye som blir kastet mot oss, sa rektoren på Namdals folkehøgskole.

May-Evy Bakken spurte om vi fikk tid til å undre nok – og til å legge til rette for den gode samtalen.

– Vi må tørre å holde svarene litt igjen for å få en god prosess. Vi må bruke mellomrommene i skolehverdagen for å få spørsmål opp, sa den erfarne rektoren fra Sogndal.

Lasse Sandberg fra Voss uttrykte stor glede over debatten og samtalen som var dratt i gang. – Jeg er ikke så redd for å søke svarene, er det ikke de vi er ute etter, spurte han.

REKTORENE SAMLET I DRAMMEN

Rektorforum og årsmøtet (IF) i Drammen 14. – 16. november samlet 60 påmeldte fra 41 skoler og IF/NF sekretariatene/styrene. Det var både rektorer og inspektører/assisterende rektorer blant deltakerne. Dagsorden var et solid program med fem eksterne foredragsholdere. Mye av dag to var satt av til eksistensielle og religiøse spørsmål i frilynt folkehøgskole. I forkant av en paneldebatten holdt Finn Thorbjørn Hansen, fra Århus universitet, foredrag med tittelen; «Når undervisning er at vise underet». Elever fra Follo folkehøgskole og Solbakken sto for underholdning. Gruppa Sviskeprinsene med sitt musikalske 60-talls repertoar ble også tatt godt i mot av rektorgruppa.

Øyvind Brandt ledet paneldebatten på rektorforum i Drammen

Helhetlig menneske-tilblivelse gjennom filosofisk dialog?

AV GURO HANSEN HELSKOG, HØGSKOLEN I BUSKERUD

«Mitt håp og ønske er at en dag skal formell utdanning ha oppmerksomhet på det jeg kaller 'hjerterets dannelse'. Akkurat som vi tar for gitt nødvendigheten av å opparbeide ferdigheter i de grunnleggende akademiske fagene, håper jeg at en tid vil komme da vi tar for gitt at barn vil lære, som en del av skolens innhold, nødvendigheten av indre verdier: Kjærlighet, medfølelse, rettferdighet og tilgivelse» (Min oversettelse).

Guro Hansen Helskog. Foto: Øyvind Krabberød

Ordene er Dalai Lamas. Han snakker om hjertets dannelse. Selv vil jeg utvide tanken, og ta til orde for at skolen bør arbeide med helhetlig menneske-tilblivelse og menneskelig modenhet som ideal. Det innebærer samtidig danning av global bevissthet, en bevissthet som overskrider nasjonalkulturelle grenser, og isteden plasserer individet i menneskeheten. Grunnlaget har vi allerede: **Den norske formålsparagrafen for grunnsopplæringen forplikter oss til å la opplæring i nestekjærlighet, medfølelse, rettferdighet og tilgivelse være en del av skolens hverdagsliv.** Dette er samtidig verdier vi finner igjen i menneskerettighetene og alle de store verdensreligionene, og som mennesker fra alle kulturer vil kunne møtes over. Fokuserer vi på å virkeliggjøre disse verdiene i utdanningsvirksomheten, vil vi samtidig kunne skape et felles fundament i et ellers mangfoldig samfunn, er min antakelse. Målet kan ikke være å gjøre alle like, men å gi alle mulighet til å bli den best mulige utgaven av seg selv. Det gjenstår å la det gjennomsyre skolens praksis.

Reflekterende samtale

Folkehøgskolene har en unik mulighet til å danne fortropp i et slikt arbeid, og filosofisk dialog kan være en egnet tilnærming i arbeidet. For gjennom den

«Skolen bør arbeide med helhetlig menneske-tilblivelse og menneskelig modenhet som ideal»

filosofiske dialogen, gjennomført som en reflekterende samtale der det skjer en kopling mellom individets subjektive og individuelle liv og erfaring, og mer abstrakte og generelle begreper og teorier, kan en slik menneskelig modning skje.

Dialog gjennomført som systematisk arbeid med å utvikle menneskelig modenhet, kall det gjerne klokskap og visdom, har ikke hatt noen plass i de vestlige utdanningssystemene. Dette kan skyldes det synet på kunnskap som har dominert, og den forståelse av utdanning og undervisning som har sprunget ut av dette synet. Kunnskap er lærdom hentet fra kulturens tekster, og det er forskningsresultater. En konsekvens av dette synet på hva det vil si å vite, er at all denne lærdommen og alle disse forskningsresultatene bare kan formidles i kortversjoner og i biter og

«I grunnskolen sørger nasjonale prøver for å holde lærerne i tømme-ene. Men er det god pedagogikk?»

fragmenter for at vi skal få med oss mest mulig.

Vi henger på mange måter fortsatt fast i Johann Amos Comenius visjon i sin *Didactica magna* fra 1657 om at det skal være mulig «å lære alle alt». Denne tanken har ligget til grunn for dannelsen av enhetsskolen i Norge, og hefter fortsatt ved læreplanverk og praktisk liv i skolen. Med den overfloden av informasjon og kunnskap som finnes i dag, er det ikke mulig å arbeide i retning av denne visjonen uten at man må gå svært overflatisk og fragmentarisk til verks. En slik fragmentarisk lærdom fremmer neppe klokskap og visdom. Å lære ordentlig innebærer å måtte gå sakte til verks.

Det innebærer fokus og konsentrasjon og langsiktighet. Med stoffmengden læreplanverket for skolen legger opp til at elevene skal igjennom, er det bare et fåtall av elevene som har mulighet til å lære godt og grundig. En av Comenius' samtidige, Michel de Montaigne, stilte allerede i 1580 spørsmål om en kunnskapsmengde og innlæring som gikk på bekostning av en bredere dannelse av mennesket:

«Vi arbeider kun med å fylle hukommelsen og lar forståelsen og samvittigheten stå tomme. Som fuglene leter etter korn og flyr hjem med det i nebbet, uten å smake på det, for å mate ungene sine med det, slik går våre skolelærere rundt og nipper til viten fra bøkene, anbringer den mellom leppene – lengre når den ikke – for så å gulpe den opp igjen og spre den for alle vinder»

Rådende vitensyn

Det er grunn til å spørre om ikke frafallet i videregående skole og den

generelle trøttheten i det offentlige utdanningssystemet, kan henge sammen med de rådende vitenssyn, og med de undervisningsformene som ledsager dem. Elevene og studentene skal – enten det skjer i form av prosjektarbeid eller i form av egen lesning, foredrag og kateterundervisning, tilegne seg kunnskap som allerede finnes, og som de kanskje aldri har spurt etter. De må forholde seg til brokker og biter av kunnskap uten indre sammenheng, som de selv heller ikke har mulighet til å lage sammenheng i. Lærerne selv kan ikke uten videre øse av sitt eget repertoar, men må forholde seg strengt til de målsetningene læreplanverket foreskriver. **I grunnskolen sørger nasjonale prøver for å holde lærerne i tømme-ene. Men er det god pedagogikk?**

Den pedagogiske filosofen John Dewey hevder i sin lille bok *Experience and Education* fra 1938 at når fragmenteringen og oppsplittingen i et menneske når for langt, blir mennesket sinnssykt. Mennesket har behov for sammenheng i tilværelsen. Aaron Antonovskys teori om opplevelse av sammenheng som viktig for et menneskes evne til å komme seg igjen etter belastninger, kriser og uforutsette hendelser, griper noe av det samme. Meningsfullhet, begripelighet og håndterbarhet er viktig for et menneskes evne til å mestre livet. Jo mer fragmentert og oppstykket et menneskes sinn blir, jo verre blir det for et menneske å skape en opplevelse av sammenheng. Desto viktigere blir det at vi i utdanningssystemet bidrar til at elevene og studentene (og lærerne selv) kan integrere og skape sammenhenger i det som er lært, på en slik måte at det fremmer visdom.

Folkehøgskolene har, med sin relativt store grad av frihet, mulighet til å arbeide godt med dette, og oppfordres herved til å ta tak på en gjennomgripende måte.

Fritt rom

Det gjør det aktuelt å hente fram den opprinnelige betydningen av ordet

skole. Ordet kommer fra det greske ordet «scholé» som betyr «fritt rom». En skole var i denne betydningen et sted der man kunne tenke sammen med andre om verden, om hva vi bør gjøre og livet vi bør leve for å leve et godt og moralsk liv sammen med andre. En filosofisk dialog er ideelt sett et slikt rom. Ja – selve ordet dialog – blant annet av det latinske «dialogus» – betegnet opprinnelig en samtale om et filosofisk emne. En dialog er i denne forstand lite annet enn filosofisk. Og hva gjør en dialog filosofisk, til forskjell fra andre typer samtaler? Noen kriterier kan trekkes fram:

For det første tar den utgangspunkt i et filosofisk tema som gjerne gis form som et filosofisk spørsmål. Det kan handle om de klassiske dydene klokenskap, rettferdighet, mot og måtehold, kristne dyder som tro, håp og kjærlighet, eller alle temaer som handler om å være menneske i verden: Likeverd, fred, toleranse, frihet og ansvar kan være blant dem. Den klassiske sokratiske spørsmålsformuleringen er «Hva er X?». Eksempelvis «Hva er lykke?». Selv liker jeg verbalformen «**Hva innebærer det å...?**» Dette fordi det viser til at dydene og verdiene ikke handler om ideer alene, men om handlinger og væremåter: Hva innebærer det for eksempel å handle klokt?

For det andre er den innrettet mot å analysere, konseptualisere, argumentere, generalisere, abstrahere, syntetisere osv. Gjennom dialogen skjer en bevegelse fra det konkrete og individuelle til det abstrakte og generelle. Innhold gis form, og kaos blir kosmos.

Ønske om å forstå

I dialogen trenes ferdigheter som evnen til å lytte, være åpen for de andre, sette seg inn i de andres tenkemåte og perspektiv, analysere egen og andres tenkning og språkbruk, og å se seg selv utenfra. Abstraksjonsprosessen muliggjør det. Når vi har gjennomført en filosofisk dialog, kan vi til slutt se tilbake på vårt liv, vår tenkning og våre erfaringer, og spørre: Hvordan passer

«Å lære ordentlig innebærer å måtte gå sakte til verks»

nå dette i mitt tilfelle? Gjennom arbeid- et skapes tillit, respekt og ønske om å forstå. På den måten kan mennesket bli kjent med seg selv og andre.

Dialog og dialektikk ligger etymologisk sett heller ikke langt fra hverandre. Med dialektisk mente man opprinnelig det å sette et argument opp mot et annet, gjerne motsatt argument. Det gjør det mulig å se det tvetydige ved livet og virkeligheten. Man lærer seg å se fra forskjellige vinkler. I en filosofisk innstilling til verden er dette et ideal. Det motvirker dogmatiske og rigide virkelighetsbilder, og fremmer nysgjerrigheten på hvordan verden ser ut fra andre vinkler og perspektiver, mer konkret fra andre menneskers ståsted.

Eksistensielle møter

Ideelt sett oppstår det eksistensielle møter mellom deltakerne gjennom dialogen. Slike møter er helbredende. Det kan ikke skje hvis ikke alle har gitt slipp på seg selv. Og skjer det, begynner man seg samtidig i et kreativt, skapende fellesskap der man samarbeider om å søke svar på spørsmålet. Men å komme hit, fordrer trygghet og tillit mellom deltakerne. I tilfeller der dette ikke eksisterer i utgangspunktet, eller der deltakerne er i konflikt, vil man ikke kunne forvente at man i løpet av dialogen vil tre inn i et slikt rom. Da må man eventuelt bruke tid, og gjennomføre dialoger over flere ganger. I så måte kan filosofiske dialoger både forebygge konflikt og bidra i konflikthåndteringsprosesser.

Temaet for slike dialoger er av enormt stor betydning. Når man begynner å arbeide grundig med et spørsmål i en filosofisk dialog, får ordet så å si liv i rommet mellom deltakerne. Dersom temaet for dialogen

er for eksempel respekt, vil det vokse respekt fram i rommet. I så måte er det viktig at temaet man fokuserer på har en positiv valør. Hvis man tar opp et mer negativt eller krevende tema, for eksempel begrepet lidelse eller hat, vil disse følelsene vekkes til live og få plass i rommet. **Det vi gir oppmerksomhet til forstørres og gis kraft.** Derfor bør den «mørke» siden av et begrepspar, for eksempel motsetningen mellom neste-kjærlighet og hat, mellom godhet og ondskap, omsorg og krenkelse, belyses indirekte i dialogen, som baksiden av det «lyse» begrepet. Dette ikke for å late som om det «mørke» eller det «onde» ikke finnes, men for å kunne betrakte det fra det motsatte perspektivet. På den måte kan våre mørke sider, som finnes i oss alle, erkjennes og bearbeides samtidig som vi setter oss selv i bevegelse mot det som er godt. På den måten kan vitalitet og livsglede fremmes, samtidig som vi erkjenner vår sammensatte menneskelighet. Det peker samtidig i retning av en helhetlig mennesketilblivelse og menneskelig modenhet, eller, for å snakke med Dalai Lama: Både hjertets og hodets dannelse. Også det å tilgi kan sees på som en ferdighet som kan oppøves.

Er du interessert i filosofisk dialog som tema? Ønsker du å lære deg kunsten å lede filosofiske dialoger med elever eller andre? Da kan disse bøkene være til hjelp:

Helskog, Guro Hansen og Ribe, Andreas. Dialogos. Veiledning for lærere og samtaleledere. Fagbokforlaget. Bergen 2009

Helskog, Guro Hansen og Ribe, Andreas 2008. Dialogos. Praktisk filosofi for skolen. Forlaget fag og kultur. Oslo 2008

Kontakt: Guro.Helskog@hibu
Hjemmeside: www.humanitext.no

INVITASJON TIL SPENNENDE GRUNDTVIG-SEMINAR OM:

Demokrati, dialog og religion

Grundtvigselskapet i Norge inviterer for tredje år på rad til et spennende og inspirerende seminar i Melsomvik. Med utgangspunkt i Grundtvig fokuseres det denne gangen på demokrati, dialog og religion. Vi lever i en mobil og labil verden i stadig raskere endring. Vi opplever at demokrati og religion i mange sammenhenger kan se ut til å stå i et spenningsforhold til hverandre. Men er det nødvendigvis slik? Hvilke utfordringer og muligheter gir dialogen oss, både i forhold til løsning av store konflikter i verden og i forhold til livssynsformidling i skole og samfunn?

Thorstein Hiort Balle kommer

En rekke profiler er invitert til å belyse årets tema: Trond Bakkevig åpner seminaret fredag ettermiddag med foredraget «Religionsdialog som bidrag til fred i Midt-Østen» Bakkevig er prost og dr. theol. og arbeider i kirken i Oslo. Jan Opsal, religionsforsker og dosent i Religionsvitenskap fra Misjonshøgskolen vil foredra over tittelen «Spenning eller samklang? Misjon i forhold til demokrati og dialog». Heid Leganger-Krogstad fra Det teologiske menighetsfakultet overtar deretter med foredraget «Dialogisk religionsundervisning», før vi samtaler over formiddagens innlegg. Thorstein Hiort Balle er seniorforsker ved Grundtvig Centerets avdeling i København og vil søndag formiddag snakke om «Grundtvig, demokrati og åndsfrihet i skole og samfunn». Han etterfølges av innlegg om to bøker som er underveis, begge med rot i Grundtvig. Første innlegget har fått tittelen «Et multikulturelt blikk på Grundtvigs salmer» og er ved forfatteren Synnøve S. Heggem, postdoc. ved Århus universitet. Andre innlegget handler om arbeidet med boken om frilynt folkehøgskoles historie, som forfatteren Arild Mikkelsen er i gang med. Mikkelsen har blant mye annet i folkehøgskolen, vært rektor ved Buskerud folkehøgskole.

Lørdag ettermiddag tar vi turen til Midtåsen og Knut Steens paviljong og skulpturpark i Sandefjord, før vi igjen etter en god middag hygger oss med kulturinnslag...

Programmet fås ved henvendelse til Norsk senter for seniorutvikling på tlf 33 33 55 00 eller post@seniorutvikling.no.

Seminaret arrangeres på Norsk senter for seniorutvikling i vakre Melsomvik i Vestfold fra fredag ettermiddag 20. til søndag 22. april etter lunsj.

Prisen er kr 3220,- som inkl. alt fra kursavgift og ekskursjon til opphold med full pensjon i følge program.

Påmelding skjer til Norsk senter for seniorutvikling så snart som mulig.

ØYVIND BRANDT

BALSFJORD: Eventyrer Jarle Andhøy skal nok en gang lære bort seilingens kunst til ungdom fra folkehøgskolen 69 grader Nord. TV-seere kan glede seg til spektakulære bilder og god Nord-Norge-reklame.

Førstkommende tirsdag starter andre sesong av TV serien «Sjøsprøyt» på NRK 3.

Som sist blir det seks episoder med 10 elever fra seiling- og skilinja ved skolen på Mortenhals. Ungdommene blir fulgt gjennom et helt skoleår.

Spektakulært

Jarle Andhøy, kjent som Norges mest erfarne ekstremseiler, er hentet inn som deres coach. I programserien får vi se hvordan elevene tester egnes og hverandres grenser gjennom utfordringer i naturen, mens de gradvis sveises sammen til et lag.

– Det blir spennende, og vi gleder oss. Jeg har sett gjennom noe av materialet som skal sendes på TV, og det ser lovende ut. Det blir garantert god Nord-Norge-reklame. Seerne kan glede seg til spektakulære bilder og opplevelser fra landsdelen, spesielt fra Troms og Malangen, sier rektor Pål Færøvig.

Nye Troms, 05.11.2011.

CLOUD TIL HIMMELS

TØNSBERG: Det ferske Tønsberg-bandet Cloud er i skyene etter å ha sikret seg et saftig stipend.

Cloud vant nemlig årets Demotape-finale. Fjorårets vinnere var bandet Anthony Hope.

– Utrolig morsomt å vinne Demotape-finalen. Vi kan ikke få takket alle nok, sier vokalist Oscar Vladau-Husevold.

Stipend

Demotape-konkurransen er i regi av Demotape og 4Sound Norge. Cloud vant utstyr til en verdi av 100.000 kroner, samt en sjekk på 25.000 kroner

fra NOPA (Norsk forening for komponister og tekstforfattere)

Cloud ble etablert på Trøndertun Folkehøgskole i september 2011. De har med seieren av konkurransen fått en lovende start på karrieren.

Bandet består av Oscar Vladau, Daniel Abboud og Eirik Hansen fra Tønsberg, Thomas Bottolfsen fra Horten og Viljar Losnegård fra Dale. Tønsbergs blad, 19.01.2011

TEGNESERIETALENTET

Med Pondus denne måneden får du også Godt nytt, der Frogn-jenta Victoria Nordahl er ett av tre talenter som bidrar.

Tegneserien som nå er i salg i butikkene rundt om, har en rev i hovedrollen, og folk er begeistret:

– Victoria Nordahl er et av de strålende nye talentene som er utdannet ved tegneserielinja på Bjerkely folkehøgskole. Hun har en nydelig, særegen strek og forteller med en utvungen lekenhet, sier Iselin Evensen, redaktør for EON og Rocky.

Ble «oppdaget»

Victoria selv synes det hele er kjempegøy. Hun har tegnet i mange år, fikk Kulturprisen i Frogn i 2009, og drømmer om en gang å kunne gjøre små og store tegneserier til et levebrød. Men at hun nå er blitt plukket opp av Egmont serieforlaget, skyldes nærmest en tilfeldighet.

– En som er i bransjen var på skolen hos oss, og han hadde sagt videre til de i Egmont at de kanskje kunne være interessert i det jeg hadde laget, forteller hun.

Deretter ble hun invitert med på et seminar, og ballen begynte å rulle Akershus Amtstidende, 09.11.2011

Att utbilda världs-medborgare!

Det Nordiske Folkehøgskolerådet har i samarbeid med Nordpuls nylig gitt ut et hefte. Det handler om hvordan folkehøgskoler i Norden er med på å utdanne verdensborgere.

TEKST: BRITA PHUTHI

Spørsmålet om hva som må til for at ungdommer får en global identitet og bevissthet har mange svar, og noen av svarene finnes i de mange gode eksemplene på hvordan nordiske folkehøgskoler jobber for å

skepe dette. Prosjektet som har resultert i heftet «Att utbilda världs-medborgare!» har pågått mellom 2010 og 2011 og alle prosjektdeltakerne utvekslet erfaringer under den globale voksenopplæringskonferansen «A world worth living in» i Malmö i juni 2011. Prosjektgruppen har bestått av representanter fra folkehøgskoler i Finland, Norge, Sverige og Danmark som alle har bidratt med tekster til heftet. Forskere og representanter fra det sivile samfunnet har også bidratt med refleksjoner rundt hvordan vi utdanner verdensmedborgere.

Hva vil det si å være en verdensmedborger?

Det å være verdensmedborgere omfatter mange aspekter ved å bo i et samfunn. I dette prosjektet har fire temaområder stått sentralt: Kulturmøtet, medborgerskapet, bærekraftighet og likestilling. Hvordan kan folkehøgskolene være med på å motvirke etnosentrisme, rasisme og fremmedfrykt og i stedet skape interkulturelle relasjoner som bygger på gjensidighet og respekt? Den svenske Kvinnofolkshögskolan bidrar med viktige metodiske refleksjoner rundt fordommer, kulturer og maktordninger, mens Glokala Folkhögskolan i Malmö peker på viktigheten av å kombinere ett globalt perspektiv med et lokalt fokus. Nettopp dette lokale perspektivet er i fokus ved de to norske folkehøgskolene som har bidratt med sine erfaringer i heftet.

Både Sunnmøre og Ringerike Folkehøgskole har fått status som miljøfyrtårn og viser hvordan ansatte og elever har blitt mer bevisst eget forbruk og på den måten bidrar til en mer bærekraftig hverdag. Alle folkehøgskoler har nedskrevet et verdisyn som er sentralt for hvordan skolen drives. Sunnmøre Folkehøgskole viser til sitt verdisyn som blant annet har fokus på det kristne forvalteransvaret som «...forpliktar oss til å ta vare på og bruke ressursane våre på ein bærekraftig måte, i vår tid og for komande generasjonar». Det at Sunnmøre Folkehøgskole har blitt sertifisert som miljøfyrtårn er et konkret og tydelig eksempel for elever og ansatte (og besøkende) på hvordan verdisynet forankres i skolehverdagen.

Kulturmøter

Mens de norske folkehøgskolene som oftest består av homogene elevgrupper med etniske norske ungdommer av begge kjønn, har man i Finland blant annet fokus på målgruppen unge asylsøkere. I perioden 2006–2008 deltok 93 unge asylsøkere i et pilotprosjekt som inkluderte det å bo og/eller studere ved en finsk folkehøgskole. I Danmark arrangerer blant andre Rønde Højskole «SommerCamp» for ungdommer med utenlandsk bakgrunn uten videregåendeutdannelse. Her får ungdommene undervisning i dansk, engelsk, kommunikasjon og samfunnsfag, samtidig som at de blir introdusert til tradisjonelle danske folkehøgskolefag

som demokratibyggning, medborgerskap og styrking av den enkeltes sosiale kompetanser.

Gjennom heftet «Att utbilda världs-medborgare!» får vi et innblikk i hvordan nordiske folkehøgskoler jobber med å utdanne verdensmedborgere med fokus på kulturmøtet, medborgerskapet, bærekraftighet og likestilling. Kanskje kan dette heftet være med på å skape nye diskusjoner og inspirere andre til å følge gode eksempler på hvordan vi konkret kan utdanne verdensmedborgere. Heftet kan lastes ned fra IU sin hjemmeside (www.folkehøgskole.no/IU) og ett eksemplar har blitt sendt ut til alle folkehøgskolene i Norge – god lesning!

KALENDER

- 20.03.–23.03** Lekfolkskonferanse om eksistensielle og religiøse spørsmål i frilynt folkehøgskole, Follo folkehøgskole.
- 16.04–17.04:** Vårkonferanse, Kungälv, Sverige.
- 04.06–07.06:** NFs junimøte og kurs for praktisk personale, Seljord folkehøgskule
- 19.09–21.09:** Informasjonsseminar, IF
- 30.10–01.11:** Kurs: Ledelse i folkehøgskolen, hva handler det om?, Sanner Hotell.

Hold deg orientert og delta i debatten på www.frilyntfolkehøgskole.no. Kan lastes ned på din smartphone med en scanner, for eksempel appen RedLaser.

KIRKELIG TRADISJON – OG I GOD TRO?

Den norske kirke vil, med knapt flertall, ha med Nordahl Griegs «Til Ungdommen» i salmeboka. Det er slik kirka stort sett alltid har annektert ting som er populære i folkelig sammenheng.

Ulike årsfestligheter, spesielt de med stor folkelig tilslutning, inkorporerte kirka og gjorde til sine merke- eller helligdager. Saturnaliafesten i Rom og Jol i Norden ble til feiring av frelserens fødselsdag. Andre tilsvarende eksempler er lett å finne.

Anders Vassbotn (1868–1944) ga ut den andre boka si, «Lyng» (Unge Skud Forlag, Voss) i 1896. Der står diktet «AA LEVA».

I siste linje idet fjerde verset, det er fem i alt, skriver Vassbotn: «aa spegla ein himmel av». Hele diktet står, slik jeg oppfatter det, i klar sammenheng med innholdet både i denne boka, og i den første han ga ut under pseudonymet «Møregut», «Knuppar» (Bergen 1891).

I «Knuppar» finn vi diktet «Tanken», med siste vers (av tre):

*Tanken skal Livet bera
– ikke ei nedervd tru,
Tanken skal Vegen rydja
og byggja mot Ljos ei Bru!*

Både stykkene og diktene i de to små bøkene levner liten tvil om hvor forfatteren sto i forhold til presteskap og det de framholdt som rett tro.

Vassbotn tilhørte den frilynte ungdomsrørsla. Han ble stortingsmann i 1913, og var en lederskikkelse i Bondevenstre. I vår tid hadde vi sett på ham som en kjendis, en del av «the establishment». På tinget satt han til 1930. I Det Store norske leksikon står det at han skrev flere salmer.

Diktet «Aa leva der er aa elska» ble tatt inn i Nynorsk Salmebok i 1923. Det hevdes at Vassbotn selv godkjente det, og at han godtok at ordet «ein» ble skifta ut med «Guds». Det har jeg aldri sett verifisert.

I sin siste bok «Mitt heimland» (1941) brukte han sjøl «ein». Hvorfor det, når han skulle ha godkjent ordsiftet og hadde skrevet salmer?

I den sammenheng diktet «Å leva...» er skrevet, er det en vakker sekulær framstilling av hva livet er.

Det blir hevdet at kunst gjennom tidene er skapt i kirkas rammer. Mon bare det – og hvilke andre muligheter fantes?

Det som ble skapt på utsida av kirka, og ble folkekjært, ble raskt inkorporert. Det var bare fyrster og kirka som hadde midler til å engasjere kunstnere.

Det er også kjent at de få som forsøkte å gå litt utafor premissene for oppdraga sine, raskt ble korrigert eller mista oppdraget.

Som gravferdstaler har jeg fått reaksjoner fra folk som har vært til stede, på at vi i Human-Etisk Forbund er så frekke at vi tillater oss å endre på teksten i denne «salmen».

Jeg har så godt jeg kunne forsøkt å rydde opp overfor dem som har sagt det. Det ser ut til at rundt 80 år i salmeboka fjerner alle spor av opphav, og blir til en annen sannhet.

Det er slik kirka gjør det, og alltid har gjort det. Jeg lurer på om dette også er del av det å bevare vår kulturarv som kirka hevder de er en bærer av?

Jeg og jeg tror flere med meg oppfatter at det de gjør med «Til ungdommen» er et frekt tjuveri.

Det kirka er i ferd med å gjøre med «Til ungdommen» er ikke oppsiktsvekkende nytt. Dette har de «god» tradisjon for. Jeg er langt fra sikker på at det er i god tro. Etter det preses sa, da hun uttalte seg om saka, er de fullt bevisst på hva de gjør.

BØRRE AUSTMANN, HUMANIST
FRA AVISA NORDLAND, 12. DES 2011

Humanisme – historien og dagens utfordringer

Demokratiet er under press både i Europa og resten av verden. Pressefriheten trues gjennom trusler mot journalister, tabloidisering av mediene og på institusjonelt nivå. Skolesystemet ser ut til å systematisk nedvurdere verdien av dannelsen, og vi er vitne til en forråelse av samfunnet, hvor mennesker ikke lenger ses på som et mål i seg selv, men reduseres til middel for å nå andre mål. Hvorfor gjør dette oss ubekvemme? Hvor kommer ubehaget fra? Kanskje er det fordi vi er humanister?

AV TORE HALTLI

TITTEL: HVA ER HUMANISME
FORLAG: UNIVERSITETSFORLAGET
FAGOMRÅDE: SAMFUNNSVITENSKAP
UTGITT: 2011
PRIS: 179,-
MÅLFORM: BM
SIDEANTALL: 160
INNBINDING: HEFTET

I innledningen til *Hva er humanisme?* skriver Hareide at dette ikke er «en bok om de snille mot de slemme». Det er det er lett å tenke i de baner når man leser boka. Humanismen

assosieres med alt som er godt i samfunnet, mens alt ondt er et utslag av mangel på humanistiske verdier.

Hva er humanisme? er skrevet av Dag Hareide og er kommet ut i serien av hva er-bøker på Universitetsforlaget. Disse bøkene er korte introduksjoner hvor eksperter på forskjellige emner forsøker å svare på det tilsynelatende enkle spørsmålet «hva er...?». Selv om formatet er lite, så vil ikke redaktørene bak serien lage rene introduksjonsbøker om emnene. De vil ha bøker som både er gode, kortfattede introduksjoner for nybegynneren, samtidig som de skal gi leserne som kjenner temaet godt nye perspektiver. Derfor forsøker ikke forfatterne å være nøytrale når de skriver, men kommer også med men-

inger og nye tanker rundt emnet.

Hva er humanisme? er delt inn i fire deler. Den starter med en introduksjon, hvor Hareide kommer med en slags definisjon på hva humanisme er. Introduksjonen etterfølges av en idéhistorisk gjennomgang av begrepet humanisme fra renessansen og fram til etterkrigstiden. Deretter speiles humanismen, som i all hovedsak er et europeisk begrep, opp mot religion og kultur fra andre kulturkretser i tillegg til kristendom og religionskritikk. Siste del tar for seg noen utfordringer som humanismen står overfor i dag og peker på noen antihumanistiske strømninger i samtiden.

Menneskeverdet er humanismens grunnlag

– Jeg begynner med en definisjon, skriver Hareide i åpningskapitlet. Da er det litt frustrerende at han aldri kommer med en definisjon på hva humanisme er. I stedet sier han at menneskeverdet er humanismens grunnlag og at den gylne regel, dannelsen, demokrati, den frie tanke og dialog er områder hvor humanismen kommer til syne. Ut i fra det han skriver om disse sju begrepene skal det så danne seg et mønster som gir mening. Det gjør det for så vidt, men noen definisjon på humanisme er det ikke. Til det er ikke argumentasjonen stringent nok.

Selv om Hareide ikke gir oss en definisjon, så betyr ikke det at det han skriver om begrepene ikke er interessant. Det er en reflektert gjennomgang av humanistiske aspekter ved både moral, politikk og erkjennelse. I forhold til folkehøgskolen er det også mye å hente i det han skriver om pedagogikk, dannelsen og dialog.

Begrepshistorie

En vei inn til forståelsen av et begrep som humanisme er å se på begrepshistorien. Denne boka gir en tradisjonell, idéhistorisk gjennomgang, som starter med renessansehumanistene i Italia, går via den tyske romantikken og idealismen og ender opp med en presentasjon av mellomkrigstiden og etterkrigstidens humanistiske tankegods.

Humanisme er en rik idéhistorisk tradisjon og presentasjonen må nødvendigvis bli kortfattet når den skal inn i formatet til hva er-bøkene. Det er en gjennomgang av de viktigste filosofene og tankeretningene innenfor den humanistiske tradisjonen. Dette fungerer fint som en innføring for de som ikke kjenner stoffet og som en repetisjon for de som allerede kjenner materialet. Gjennomgangen er til tider svært springende, men her tror jeg vi må skylde litt på det stramme formatet som denne serien har.

Humanisme, religion og religionskritikk

I *Hva er humanisme?* skriver Hareide om møtet mellom humanismen og religionene. Hvordan blir møtene mellom humanismens i all hovedsak etiske anliggende og religionenes eksistensielle? Hareide argumenterer for at det er humanistiske trekk i alle de store religionene. Dette kommer først og fremst av at se alle har sin basis i menneskeverdet. Med dette felles utgangspunktet, så blir det mulig, om ikke å lese dem inn i en humanistisk tradisjon, så i alle fall å speile dem opp mot denne tradisjonen.

Verre er det med møtet mellom religionskritikk og humanisme. Med mindre jeg leser Hareide helt feil, så mener han at mye av det som framstår som humanistisk religionskritikk preges av forskjellige tankefeil. Dette synes jeg var et spennende perspektiv. I likhet med mange andre har nok også jeg sett på humanismen som noe som

både er en del av den kristne/religiøse tradisjonen og en mer religionskritisk tradisjon. Slik det framstilles i denne boka, så befinner mye av den nyere, ateistiske religionskritikken seg ikke i den humanistiske tradisjonen.

Utfordringer og motstandere

Bokas siste del handler om de utfordringene humanismen står overfor i dag. Det er i denne delen av boka at vi tydeligst merker at dette ikke er en nøytral framstilling av begrepet humanisme. Vi får en framstilling av humanistiske verdier i møtet med de utfordringene vi har i dag. Hareide skriver om forholdet mellom menneske og natur og møtet mellom menneske og maskin. Her er det mange spennende tanker og oppspill til gode diskusjoner.

Helt til slutt skriver Hareide om de tre store, antihumanistiske strømninger som vi ser i dag: den etnisk-nasjonale utstøtningen, den økonomiske

«Humanismen assosieres med alt som er godt i samfunnet, mens alt ondt er et utslag av mangel på humanistiske verdier»

tenkningens dominerende plass i samfunnet og totalitære samfunnsstrømninger. Felles for alle disse, er at de ikke respekterer menneskeverdet. Hareide bruker ikke stor plass på disse utfordringene, men han klarer på en presis og god måte å sette fingeren på tre av samtidens store utfordringer.

Reis på studietur til Dublin!

Fly og 4 overnattinger fra kr. 2.340,-

Dublin er en herlig by med beliggenhet ved elven Liffey. I tillegg til at byen er full av historiske severdigheter, er den svært ungdommelig da ca. 50% av innbyggerne er under 25 år. I de siste årene har det blitt bygget mange nye bygninger, og blandingen av nytt og gammelt gjør byen til en spennende og energisk by.

Vi skreddersyr gruppereisen etter deres behov og tilbyr mange spennende faglige besøk og utflukter – til gode priser. For eksempel et besøk på Trinity College – Book of Kells eller Kilmainham Gaol.

Hva med å kombinere Dublin og Belfast? Ta kontakt med oss for et uforpliktende tilbud.

NB! Prisen inkl. fly fra Oslo, 4 overnattinger på ungdomshotell/herberge samt alle skatter og avgifter. Prisen gjelder for grupper på min. 10 personer som reiser samlet tur retur. Prisene varierer ut fra reisedato, og vi har tatt utgangspunkt i billigste reiseperiode. Forbehold tas for prisendring og plassproblemer ved reservasjon.

Les mere på
www.kilroygroups.no
 Tlf.: 23 10 23 40
groups@kilroy.no

KILROY
 group travel

Go beyond sightseeing

Filmfestival på Elverum folkehøgskole

Movies on War er verdens første og eneste filmfestival som utelukkende behandler temaet krig, konflikt, fred og forsoning. Arrangementet gikk av stabelen for første gang i Elverum og på Rena 17.–20. november 2011.

TEKST OG FOTO: EIVIND HØIMYR, LÆRER ELVERUM FOLKEHØGSKULE

Gjennom et omfattende og variert program bestående av spillefilm, dokumentarer, utstillinger, foredrag, samtaler og debatter vil festivalen skape en arena der folk kan få ny innsikt og økt forståelse for noen av vår tids vanskeligste problemstillinger.

Utfordre egne grenser

I de historiske omgivelsene på Elverum folkehøgskule bor det hvert år 130 nye kreative, nysgjerrige og skapende mennesker. De har søkt seg spesielt til denne folkehøgskolen for å bruke ett år på å utvikle seg, oppdage nye interesser og fordype seg i gamle. I samhandling med mennesker fra hele verden – og med hele verden som skolegård – får elevene muligheten til å ta ansvar, utfordre egne grenser og oppleve mestring.

Folkehøgskolen ble tidlig kontaktet for å utvikle et samarbeid med Movies on War. Skolens historiske bakgrunn under andre verdenskrig har satt dype spor som preger atmosfæren på hele området, og gjør skolen til en naturlig og interessant samarbeidspartner. Den ærverdige bygningsmassen med utsikt over Sagtjernet har historie i

«For mange er dette første møte med filmproduksjon, og samarbeidet gir veldig god motivasjon»

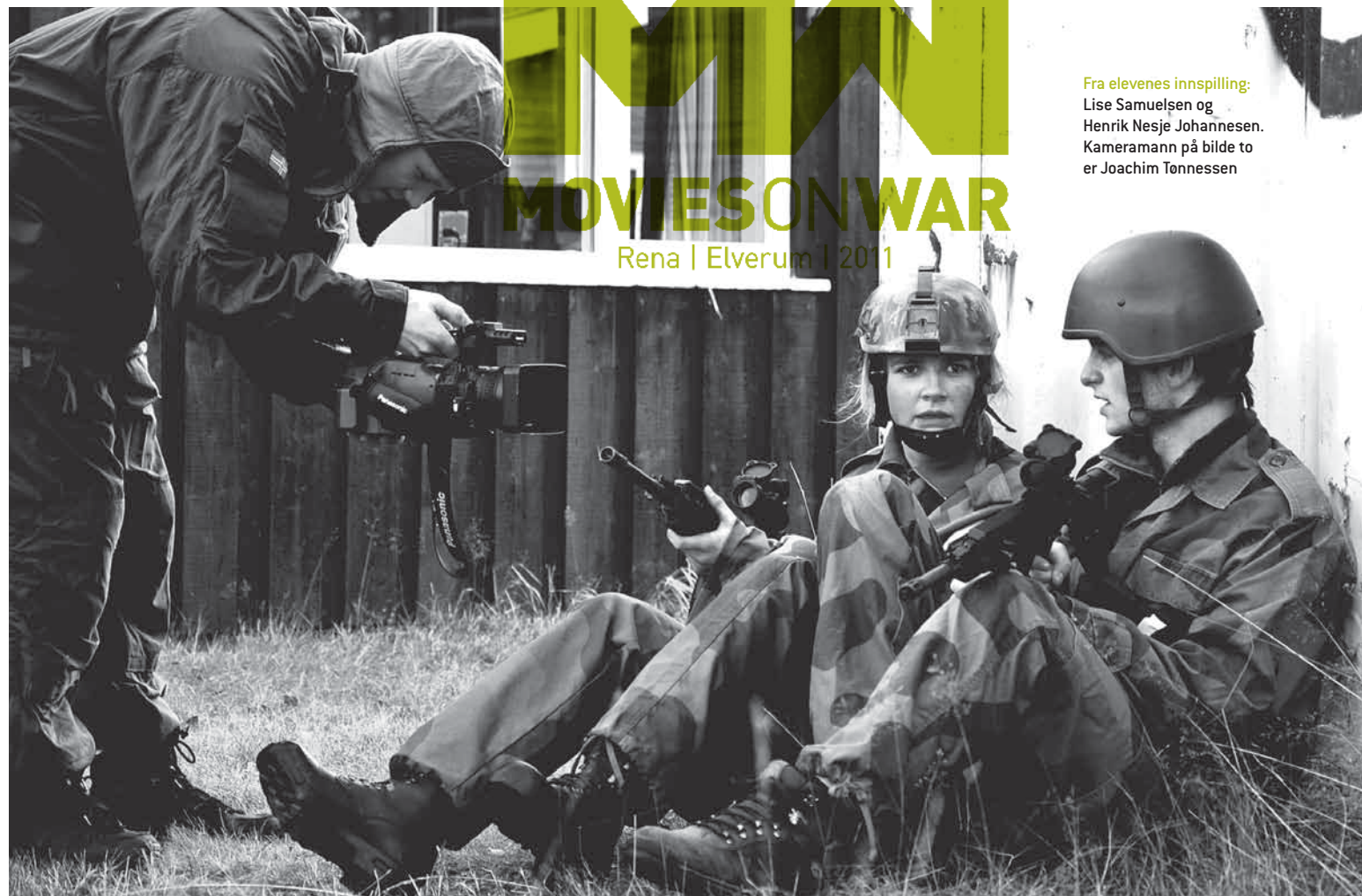
veggene – de samme veggene som fungerte som Storting og huset regjeringen i april dagene 1940. Her ga Kongen sitt nei til sendemannen dr. Braüer 10. april på Hitlers krav om at regjeringen Nygaardsvold skulle gå av. I tillegg har skolen et kreativt og fleksibelt miljø der vi prøver å skape gode og interessante læringsmuligheter for elevene. Vi har ni hovedlinjer – Afrika; bistand og kultur, Backpacker/Ekstremспорт, Band; Rock Pop Soul, Foto/Opplevelser, Friluftsliv/Ekstremспорт, Kunst/Håndverk, Norwegian culture/adventure, Snowboard og Teater/Musikal. I tillegg har vi over 30 valgfag i alle sjangre. Vi dekker derfor et bredt fagfelt, og mulighetene til å bake inn filmfestivalen i undervisningen og skape en vinn-vinn-situasjon er mange.

Autentiske omgivelser

Skoleområdet byr på autentiske omgivelser som har blitt bevart slik de også så ut under krigen. Dette gir spennende muligheter med tanke på forelesninger, debatter og historisk vandring, men det er samarbeidet med elevene som har gitt de helt unike mulighetene. I valgfaget Videoproduksjon produserte elevene kortfilmer med temaet krig og konflikt til festivalen, og måtte på veldig kort tid formulere, utvikle og produsere sin idé. Festivalen ga elevene muligheten til å vise frem arbeidet sitt, og det er en helt spesiell følelse å produsere noe som må være ferdig til en festival enn noe som bare skal vises for medelever. Det er svært få andre som kan si at første gang de lagde film ble den vist på en filmfestival.

Under festivalen fikk også de som ønsket det av skolens fotoelever prøvd seg som pressefotografer på festivalåpningen. Bildene ble publisert som pressebilder på festivalens hjemmeside. På den måten blir bildene deres tilgjengelige for allmenheten og de får oppleve gleden ved å produsere noe som publiseres i en reell setting og hvordan det er å få reaksjoner fra ukjente på arbeidene sine. Med litt flaks kan bildene plutselig dukke opp i både regionale og nasjonale medier også.

Filmfestival:
Friluftskino på
Elverum folkehøgskole

Fra elevenes innspilling:
Lise Samuelson og
Henrik Nesje Johannesen.
Kameramann på bilde to
er Joachim Tønnessen

MOVIES ON WAR

Rena | Elverum | 2011

Fyrte opp bål

Et annet høydepunkt for skolen under Movies on War var en utendørsvisning av Buster Keatons stumfilmmesterverk «Generalen» (1927). Lyd og bilde ble tatt hånd om av ekstern leverandør, men med hjelp fra elevene gjorde vi i stand hele rammen rundt arrangementet. Vi fyrte opp bål i halve tønner som vi satte langs kanten til uteamfiet, tente fakler i hele alléen inn til skolen, serverte varm suppe og la frem gode og varme reinsdyrskinn. Tross kjølig vær ble dette en suksess, og programrådsleder for festivalen, Vigdis Lian – som i en årrekke har reist verden rundt på filmfestivaler – uttrykte at dette var den fineste utevisningen hun hadde sett.

I tillegg til at festivalen skaper opplevelser for elevene gir den lokalbefolkningen og andre gjester en unik mulighet til å oppleve skoleområdet og lære mer om skolens historiske betydning. Samtidig gir festivalen god PR gjennom presseoppslag, og bidrar til at flere får vite om hva vi driver med, og at vi har et variert og spennende tilbud til våre elever.

Læringsgrunnlaget i folkehøgskolen handler om danningskunnskap om vår egen og medmenneskers situasjon, deres følelser og historie fører til økt forståelse og toleranse. Samarbeidet med Movies on War bidrar til å

«Movies on War er verdens første og eneste filmfestival som utelukkende behandler temaet krig, konflikt, fred og forsoning»

utvide tilbudet til elevene. De får være med som viktige støttespillere og deltakere i et viktig og skapende arrangement som tør å ta opp vanskelige temaer. For mange er dette første møte med filmproduksjon, og samarbeidet gir veldig god motivasjon og skaper minner som elevene kan ha med seg i ryggsekken resten av livet.

LEGGER NED KUNSTLINJE

Rektor Ronald Nygård ved Trøndertun forteller at de har valgt å legge ned kunstlinja fra og med neste skoleår. Årsaken er dårlig søkning.

– I løpet av de siste ti år er søknaden til kunstlinja redusert fra noen og femti til litt over 20. Dette til tross for at vi har investert store summer i fasiliteter og utstyr og hatt større lærerdekning enn elevtallet på linja skulle tilsi. Elevene har da også vært veldig fornøyde. I tillegg har vi brukt mye penger på markedsføring. Men ingen ting hjelper. Etter en ringe-runde forstår jeg at de fleste folkehøgskolene sliter med rekrutteringen til kunst og det samme gjelder kunstfagskolene i Trondheim.

– Søkningen til de andre linjene har imidlertid vært stor og nådde en rekord i år med bortimot 450 søkere. Fra neste år av vil Trøndertuns profil bestå av to fagsøyler: Musikk og Dans. Musikkøylen vil fortsatt være Rock, Jazz og Lyd, avslutter Nygård.

ØYVIND KRABBERØD

TONEHEIM BYGGER MILJØVENNLIG

Nytt internat på Toneheim folkehøgskole kan bli det første BREEAM-sertifiserte boligprosjektet i Norge. Det kan også bli det første BREEAM-sertifiserte passivhus i Norge, etter NS 3700. Prosjektet er tegnet av Aursand og Spangen AS Arkitekter.

Skolen skal etappevis rive eksisterende internater fra 70-tallet og bygge nytt. Aursand og Spangen vant en arkitektkonkurranse i mars 2011. Det skal oppføres 20 enheter omkring et tun. 13 enheter bygges i første bygge-

trinn. I tillegg skal det etableres ny energisentral i eksisterende skolebygg. Energisentralen vil dekke oppvarmingsbehovet for internatet. Enhetene oppføres som rekkehusbebyggelse i to etasjer. De inneholder fellesrom, bad og fem soverom. Studentene deler rom slik at hver enhet rommer ti studenter.

Toneheiminternatet kan bli Norges første BREEAM International Bespoke passivhus (etter NS 3700). Det er viktig å påpeke at BREEAM ikke er i seg selv en garanti for vellykket miljøriktig prosjektering. God implementering krever en grunnleggende forståelse for bærekraftig arkitektur. Uten dette kan BREEAM-sertifisering fort bli en øvelse i byråkrati. I et team med god kompetanse kan BREEAM-sertifisering bidra til bedre prosjektering og utførelse, og til å sikre at miljømålsvisjoner blir gjennomført.

SIVILARKITEKT ANDREW HOLT I ARKITEKTNYTT.NO

INNSTILLING FRA KUF-KOMITEEN – STATSUDSJETTET

Vi klipper følgende: Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at elevtallet på langkurs har økt med 5,1 pst. fra 2009 til 2010. Tallet på deltakere på kortkurs viser en moderat økning på 0,2 pst. fra 2009 til 2010. Fra 2008 til 2009 økte elevtall ved kortkurs med 12,8 pst. Disse medlemmer har merket seg at skolene tilbyr kurs som skiller seg lite fra det tuopperatører, idretts- og friluftsfagsorganisasjoner tilbyr. Disse medlemmer mener at ressursene som staten bevilger, hovedsakelig skal gå til å dekke kostnadene forbundet med elever som benytter seg av langkurs-tilbudet. Dette innebærer at de elever som benytter seg av kortkurs, vil måtte påregne en større egenandel for å gjennomføre disse.

Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett der Fremskrittspartiet foreslår å redusere statsstøtten til folkehøgskolene fra høsten 2012, men forutsetter at tilskudd til de fire folkehøgskolene med en stor del funksjonshemmede elever og de to

seniorskolene som blir betegnet som folkehøgskoleliknende tiltak, fremdeles blir ivaretatt. Disse medlemmer er også positive til at folkehøgskolekonseptet som spesielt retter seg mot frafallselever fra videregående opplæring, blir ivaretatt.

HÅNTVERKSHUS REIST PÅ FOSEN FOLKEHØGSKOLE

Rektor på ved Fosen folkehøgskole, Wiggo Sten Larsen, viser stolt fram nybygget på tunet. Et 250 kvadratmeters håndtverkshus i to etasjer.

Første etasjen skal brukes til båtbygging, mens andre etasjen skal romme trearbeid og seglmaking.

Larsen forteller at det er godt å kunne samle flere av skolens aktiviteter nær skolen. Tidligere leide de lokaler av museet Kystens arv, som de har samarbeidet med siden starten av båtbygging på skolen i 1985. Disse lokalene lå 16 kilometer fra skolen, så det ble mye logistikk.

ØK

Rektor ved Fosen folkehøgskole Wiggo Sten Larsen. Foto: ØK

TINDESPORTLINJE

Å bygge et nasjonalt tindesenter i Åndalsnes er inspirert av nettopp naturgledevisjonen – og passer perfekt inn, grindbygg som møterom i naturen er det samme. Og Norsk Fjellfestival var en viktig faktor i valget av hvilken posisjon Rauma skulle ta. En folkehøgskole med en tindesportlinje ville også passet ypperlig inn i verdens beste kommune for naturglade mennesker, det gjør også Romsdalseggen og nye Trollstigen som nasjonal turistveg. For å nevne litt fra en lang liste.

ÅNDALSNES AVIS

STOLT AV Å BIDRA

– Knappt noko er meir alvorleg enn humor, seier generalsekretær i Norges Handikapforbund, Lars Ødegård.

– I det legg eg at grensa mellom intelligent og vondsinna humor kan vere vanskeleg å sjå, slik som humor-en har utvikla seg. Eg kjenner ikkje Heine Fjordland spesielt godt, eg har berre sett eitt klipp. Men viss inntrykket mitt er rett, altså at parodien latterleggjer intolerante haldningar og ikkje stereotyp utnyttar funksjonshemma, så vil eg som generalsekretær og rullestolbrukar gjennom tiår, faktisk seie at et er mest solt av at vi som gruppe kan bidra.

DAG OG TID

METT AV DAGE

For Hun Der er jo ingen person, bare en modell, tidens kvinneideal.

Og dette er idealet: å se ut som en sur, rik hore. Døde øyne. Smale, foraktfulle krummede bryn. Lepper som ser ut som de har ligget natten over i et vepsebol og blitt stukket kontinuerlig. Og et uttrykk like hovent som leppene, og så livstrett at det er til å grøsse av.

Hun er jo på forsiden for å kommunisere, for å snakke til meg og jeg hører hva hun sier. – Åaaa, sier hun – livet er så kjedelig! Ingen finner på noe gøy. Jeg orker ikke mer cava, jeg. Æsj, er det sushi igjen. Hvorfor skal vi bare til Thailand i jula, akkurat som alle andre?

...Uansett, jeg ser disse jentene overalt, med den samme livstrette minen. Pene, selvsagt. Overlegne. Gledsløst seksualiserte på vei til jobben, på jobben, i butikker, på caféer. Lillesøstrene deres ser sånn ut på ungdomsskolen, de ser sånn ut i sjette klasse. Åaaa, har vært der og sett det og gjort det alt sammen for lengst, sier uttrykket. Selv om de ikke har vært andre steder enn i Syden, knapt nok har kysset og ellers burde gjort norskleksa si.

CHRISTINE KOHT I A-MAGASINET

EKSTREM FREMTID

For klimatrusselen er blitt som alle andre politikkområder – interessen går i bølger. Utrolig nok. Politikernes innsats følger hakk i hæl med folks frykt, og så fort frykten avtar, legges dyre og upopulære tiltak i skuffen. Det er rett og slett ikke politisk marked for klimabekymringer for tiden. De fleste har glemt de dramatiske varslene fra klimapanelet i 2007, eller de har bestemt seg for likevel ikke å tro på dem.

Hadde det vært annerledes ville ikke et samlet politisk Norge hatt samvittighet eller mot til den jubelen de mottok høstens nye oljefunn med. Med euforien var så ekstrem at det gav en følelse av uvirkelighet for en som har brukt store deler av livet til å høre på de samme politikernes klimabekymring. Ufint, men noen kaller det dobbeltmoral. Andre kaller det politisk teft.

OLE MATHISMOEN I AFTENPOSTEN

PERMANENT LEGITIMATIONS-KRISE

I en vis forstand er højskolerne underkastet den samme permanente legitimationkrise, som kunsten er det. Jeg vil gjerne understrege, at denne legitimationkrise ikke er noget, jeg beklager. Den er sund og velgørende og lige så gammel som højskolebevægelsen er det.

Denne legetimationskrise forhindrer én i at falde i søvn eller blive dum og doven. Højskolerne lever institutionelt set livet med løs bagkant. De må så vel i teori og praksis hele tiden reformulere deres eksistensberetigelse på en ny tids betingelser. Gør de ikke det, så henligger de som åndelige frilansmuseer, og meget snart ringer dødslokkene.

For intet nogenlunde opvakt ungt menneske gider arbejde i månedsvi som kassedame, pædagogmedhjælper eller lærervikar og spinke og spare for så at befinde seg i en kulturel tidslomme af halvmuggen olmerdugagtig fortid. Unge vil gjerne udfordres og bringes i en overskudstilstand, hvor de er i stand til at stille noget op med

deres tilværelse og det samfund og den verden, der omgiver dem. Derfor tager de på højskole. Her ligger højskolens fornemme kerneydelse. Her anslås grundakkorden for enhver højskolevirksomhed. Oven på denne grundakkord kan der spilles utallige forskellige temaer, variationer og modulationer.

JØRGEN CARLSEN I HØJSKOLEBLADET

TOPPTURAR ER VÅR NYE FOLKESPORT

Det som for få år sidan var ekstrem-sport for vågale fjellpionerar, har no vorte helgehygge for damer frå Elverum. Ingunn Blom-Hagen er ei friluftsfagsinteressert lærar på Elverum, og saman med venninnene Trinelis Faye Schøll, Margrethe Rødsand og Inger Anne Stene opplever ho High Camp på Turtagrø for første gong.

– Utviklinga frå at me berre var nokre få entusiastar til at dette har vorte reine folkesporten er ikkje til å tru.

– Eg trur kombinasjonen av å slite seg opp, naturopplevinga det gir og bratt skikøyring nedover er noko som appellerer til det innerste i nordmenn. Dette har blitt folkesport, seier Jørgen Aamot.

UT.NO

IKKE NOEN DEBATTKULTUR

Norge er et land der faglig kritikk blir sett på som en personlig fornærmelse. Vi har ikke noen debattkultur. Og Norge er et lite land, spesielt i den forstand at det så å si er plass til bare ett miljø, én tankeretning, om gangen. De som prøver å komme med andre forklaringer, blir mobbet eller ledd av, som vi fikk høre eksempler på under Hjernevask-debatten.

BJØRN VASSNES I KLASSEKAMPEN

HOT

Flere kvinder i regjeringen – og hvilke kvinder! Et kæmpe skridt på vejen for ligestillingen (skapt af kvinderne selv, men allikevel!), og så en kvindelig statsminister – helle for at bo i Danmark!

HØJSKOLEBLADET, DANMARK

Aldersgiljotinen – en trussel mot oss alle

I forskningsprosjektet «Raushetens og Bevissthetens økonomi – skaperkraft som økonomiens livsnerve» skriver jeg at «utgått på dato – fenomenet» representerer en trussel for oss alle.

IRENE NYGÅRDsvik, SPEKULATORIET

Vi er potensielt gamle hele gjengen. I miljøer hvor refreng- et utgått på dato synges i ett sett, skapes en atmosfære av frykt og utrygghet. For som han sa den vellykkede næringslivsmannen;

Når jeg så hvordan den dyktige 60-åringen, som hadde vært en racer i bransjen i alle år, bare ble skjøvet ut, enda han var i sin fulle kraft, da frøs jeg på ryggen. Vil jeg være et sted som behandler mennesker på denne måten? Her er det best å komme seg unna i tide.

Menneskelig livsløpsrespekt – nærer oss alle

Samfunn og miljøer som favner om livsløpet til mennesker, og som er opptatt av å se potensialet i mennesker fra fødsel til død, skaper trygghet og formidler en frihet om at det er rom til å utfolde seg, om så hele veien til graven. Livet blir løfterikt. Vi kan konsentrere oss om å samarbeide, og hjelpe fram det beste i den enkelte framfor å konkurrere. Det er plass til oss her. Suksessbedriften Oleanna har fått mange priser for sin seniorpolitikk, skredderen deres var 73 år. Hvorfor kjente jeg på en dyp glede da de fortalte det? Jo fordi jeg tror at i møte med menneskelig respekt, i et samfunn hvor vi ofte fryser av mangelen på det, så får vi den gode gåsehudeffekten. Sjelen fryder seg.

«Suksessbedriften Oleanna har fått mange priser for sin seniorpolitikk, skredderen deres var 73 år»

Det er fenomenet «Utgått på dato» som er utgått på dato

Det er fenomenet «Utgått på dato» som er utgått på dato. Et hvert menneske er skapt for å vokse og utvikle seg gjennom et helt liv. Livet vil vekst – ikke nødvendigvis i form av at skal lykkes med karriere og posisjoner, men i å utvikle oss selv som mennesker, å bli oss selv. Som en bieffekt av at flere og flere mennesker tar seg selv, og sin indre stemme på alvor, så er jeg helt sikker på at vi vil se stadig flere spennende virksomheter og menneskelige uttrykk i tiden framover.

Livets vekstprosesser

Det er og mange av oss, i alle aldre, som sliter med sykdom eller indre strev i faser av livet, eller hele livet, og ikke får tatt oss ut i den ytre verden. Å møte motgang krever mye indre arbeid, foredler oss som mennesker, og er uunngåelig del av menneskelivet. Det er og en del av livets vekstprosesser som det står respekt av. De som kommer seg gjennom slike tunge faser, viser seg ofte å ha uendelig mye å gi til oss andre. Fordi de gjennom møter i det tunge kommer i kontakt med sin fulle menneskelige kraft. Da kan ting skje som overgår vår forestillingsevne, mennesker kommer i kontakt med sitt potensiale.

- Siviløkonom Irene Nygårdsvik driver Spekulatoriet som holder til ved USF Verftet i Bergen, en gammel sardinfabrikk som i dag huser 300 kreative arbeidere innen blant annet kunst, design, litteratur, film, musikk.
- Hun sier: Spekulatoriet er mitt kontor og mitt fristed til å tenke, forske, skrive og treffe mennesker for gode samtaler. Hun er stadig på farten som foredragsholder.
- Les mer på www.spekulatoriet.no.

AFP-eventyret

Eg er ein rektor som i det fjerne tek til å øyne AFP-eventyret! Det faktum gjer at hovudet mitt vert fylt av mange slags forstyrrende tankar. Skal – skal ikkje!

AV MAI-EVY BAKKEN, REKTOR SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Eine dagen kjenner eg at det kunne jammen vore flott å nytte seg av dette «slitar-tilbodet». Ha gode dagar der ein berre kan late tida gå, nyte morgonkaffen i staden for morgonsamlinga, – i eit pensjonert modus vandre ned til postkassa for å hente dagens utgåve av Sogn Avis som lesestoff i staden for Folkehøgskolerådet sine rundskriv, – nyte stillheita på nærmaste fjelltopp på ein ordinær vekedag i staden for alle dei heftige diskusjonane om allskens viderverdigheiter på Sogndal Folkehøgskule. Kun bekymre meg om pensjonsutbetalinga i staden for dei stadige bekymringane for skulens økonomi!

Andre dagen kjenns det faktisk ikkje så forlokkande likevel! Morgonkaffen er jo eit herleg fenomen på frilaur-dagen (frilaurdagen er herleg kun i kraft av arbeidsfredag-en), Sogn Avis er fem minuttshøgdepunktet ved etter-middagskaffen når arbeidsdagen er over, og turen på Nuken (= nærmaste fjelltopp) er jo framleis treningsturen som gjer meg så godt i ein travel arbeidskvardag. Alt dette held meg i gang!

Dessutan!

Eg elsker morgonsamlingane på Sogndal Folkehøgskule! Dei held meg i gang. Eg set pris på rundskriva og alle dei andre møteplassane våre...det held meg i gang!

Eg kjenner meg utfordra og inkludert gjennom alle diskusjonane og samtalane med elevar og kollegaer..det er noko som er viktigare enn andre ting og det er noko vi vil, og vi kan skape noko saman, noko nytt heile tida. Det held meg i gang!

Eg er nysgjerrig på kva vi få til utan særleg god økonomi og pengar på bok... også det held meg i gang!

Ergo, – denne andre dagen kan eg ikkje heilt forstå korleis eg kan halde meg i gang med AFP...?

Denne dagen tenkjer eg konstruktive tankar; – eg har ein travel, men morosam arbeidsplass, eg gler meg til å dra på jobb (ja, faktisk så mykje at eg av og til startar ein time tidlegare enn før), det er kjekt å møte gode kollegaer som står på, og ikkje minst er det kjekt å møte elevane

«Og eg vil jo gjerne halde meg i gang! Det er ikkje anna råd, eg må vel kanskje utsetje AFP-eventyret eit år eller to»

kvar dag, rett nok meir og mindre vakne på morgonkvist-en. Det er kjekt å kjenne at det finst planar og utviklings-optimisme i styret. Eg trur alt dette held meg i gang.

Og eg vil jo gjerne halde meg i gang! Det er ikkje anna råd, eg må vel kanskje utsetje AFP-eventyret eit år eller to, slik at eg held meg i gang og kan nyte jobben, morgonkaffen, avisstunda og treningsturen, – og så etter kvart eit aktivt AFP-tilvære! Kor heldig er det muleg å bli?

PS! Faren er at nokon kviskrar i krokane om at rektor er moden for AFP...

May-Evy Bakken´s innlegg finner du som blogg-innlegg på www.folkehogskole.no

Music Freedom Day – for ytringsfrihet i musikken

«Music Freedom Day» – den internasjonale dagen for ytringsfrihet i musikken – arrangeres hvert år den 3. mars. Så langt har denne dagen fått liten oppmerksomhet og støtte i Norge, men nå tar Kulturkirken Jakob og KKV, Kirkelig kulturverksted, initiativ for at tema kommer på dagsorden og at dagen blir markert også i en norsk sammenheng. Blir norske folkehøgskoler med på å gjøre dagen til en nasjonal markering?

AV MORTEN ERIKSEN, KULTURKIRKEN JAKOB

Music Freedom Day er ment å være et globalt uttrykk for ytringsfrihet i musikken, en positiv markering av og for ytringsfrihet i kunst og kultur generelt og i musikken spesielt. Samtidig representerer markeringen en protest mot regimer og systemer som forsøker å hinder det frie uttrykket i musikken.

Dagen markeres internasjonalt med konserter, seminarer, utstillinger, radio- og fjernsynsprogram. I 2011 var det arrangement i mer enn 20 land, og både musikere, konsertarenaer, kulturinstitusjoner og mediahus deltok. Det er den internasjonale organisasjonen Freemuse (www.freemuse.org), som jobber for ytringsfrihet og menneskerettigheter, som står bak initiativet.

«Også i Norge opplever artister at deres ytringsfrihet utfordres»

Freemuse deler årlig ut en egen ytringsfrihetspris, The Freemuse Award, som blant annet har gått til den iranske artisten Masha Vadat, og den kurdiske artisten Ferhat Tunc.

Kampdag for ytringsfrihet i musikken
Freemuse inviterer og utfordrer musikere, musikkinstitutioner, musikerforeninger, musikkjournalister og andre til å markere dagen og delta i den årlige aksjonen. **Musikeres og komponisters rett til ytringsfrihet krenkes daglig over hele verden, og ved å delta med arrangement kan man gjøre dagen til en bred demonstrasjon av vilje til å forsvare ytringsfrihet som en grunnleggende menneskerett.** Alle mennesker, også musikere og artister, har rett til å ytre seg fritt og bruke musikalske uttrykk uten at noen skal kunne hindre dette ut fra politiske, religiøse eller ideologiske grunner.

Målet er at dagen skal vokse og bli en virkelig global markering med konserter og arrangement i alle land. Freemuse melder at man allerede nå kan se at 2012 vil ha større oppslutning og flere arrangement.

Bakgrunn for Music Freedom Day

Første gang dagen ble markert var i 2007. Ideen ble unnfanget i Istanbul året før, hvor Freemuse arrangerte en internasjonal konferanse om musikk og sensur, med bred deltakelse av musikere, journalister, akademikere, forfattere og aktivister. Alt for mange musikere i ulike deler av verden opplevde at deres rett til å ytre seg var sterkt begrenset, og en av initiativene som ble tatt var da å etablere den første lørdag i mars som en felles markering og kampdag.

Allerede fra starten i 2007 deltok musikere og mediahus fra Canada og USA i vest, til Zimbabwe i sør og Pakistan i øst. Journalister med base i India, Libanon og Zimbabwe intervjuet sensurerte musikere og radiostasjoner. Sensur er utbredt og økende Det er spesielt Sudan, Afghanistan og Kina som har hatt sterk sensur, men også mange andre land i Asia (Pakistan, Burma) og land i Midtøsten praktiserer ulike former for sensur.

KKVs artister som Masha Vadat, Iran, kan ikke synge offentlig i hjemlandet, og kurdiske Ferhat Tunc får ikke opptre eller bli spilt i medier på sitt eget morsmål kurdiske. Tyrkia tillater bare at han fremfører sanger på tyrkisk. Han har en dom for å ha opptrådt ulovlig, og venter nå på å sone.

I USA og Algerie har ulike grupper klart å hindre musikere i å opptre og i å selge plater på grunn av budskapet i tekstene deres, og i tidligere Jugoslavia blir musikere ofte ufrivillig trukket inn i politiske konflikter som hindrer deres mulighet til å opptre.

Også i Norge opplever artister at deres ytringsfrihet utfordres. Senest i november 2011 ble rapperne Prayaz fra Holmlia i Oslo truet med vold fra ukjente personer etter at de sang om vold mot kvinner.

Tidligere arrangement

I 2011 startet markering av dagen i Mumbai, India, med en konsert på Mumbais «Blue Frog Club». Deretter fortsatte det med konserter i Kabul, i Midt-østen, Europa og avsluttet med konserter i New York og flere steder i Canada. I Europa var det arrangement på dagen i Italia, Spania, Sveits, Nederland, Tyskland, England, Danmark og Sverige. I Norge ble ytringsfrihet i musikken markert i 2010 på den internasjonale folke-musikkfestivalen i Førde.

Kanskje dette også kan være noe for folkehøgskolene i Norge å bli med på?

Mange folkehøgskoler har både sterke musikalske krefter og et engasjement for menneskerettigheter og ytringsfrihet. Music Freedom Day lørdag 3. mars er en god anledning for å markere dette engasjementet i lokalmiljøet, og samtidig bli med på en global markering.

For mer info og for å melde inn aktiviteter, se:

www.musicfreedomday.org.

Skiringssal innviet sin «nye» folkehøgskole – med stor festivitas

Selv om det strengt tatt bare er undervisningsrommene som er helt nybygde, opplevde elever og lærere det som om det var en splitter ny skole som ble åpnet rett før jul i Sandefjord. Og det er da også anselige arealer som er bebygget eller renovert

AV SIGURD OHREM

Nestleder i elevrådet Jonas Lien Svarstad og fylkesordfører Per Eivind Johansen klipper snorene på Scene Nye Skiringssal

16. november 2011 åpnet det nye undervisningsbygget, og rundt 700 kvadratmeter med nye undervisningsrom, og et betydelig større areal dersom også tekniske og andre fasiliteter inkluderes, sto klare til innflytting. Skolens 96 elever, som selvsagt hadde tjuvstartet, og flyttet inn uka før, sto, med elevrådet i spissen, klar til å motta sine prominente gjester.

Folkehøgskolerådet, ordfører og fylkesordfører var blant de mange inviterte som var representert under en variert festforestilling, der årets elever bød på et bredt tverrsnitt av sitt kulturelle repertoar. Av programmet kan nevnes både klassisk pianospill, mannskor og et fargerikt innslag fra teaterklassens oppsetning av «Alice vender tilbake». Etter forestilingen ga studierektor Fredrik Møller-Hansen alle interesserte, med fylkesordføreren i spissen, en grundig omvisning i de nye og flotte lokalene.

40 år siden sist

Hele 40 år har gått siden skolen sist bygde nytt, og særlig det siste året har ventetiden vært lang, med stadig

pågående byggearbeider. Men, skolens elever har taklet det utmerket, sier rektor Harald Smørgrav, og får støtte av nestleder i elevrådet, Jonas Lien Svarstad, som synes de nye lokalene er helt topp. Og det har også hatt sin verdi, ikke minst motivasjonsmessig å vente på den nye skolen. Årevis med planlegging og drømmer har blitt realisert, ikke minst takket være et tålmodig og trofast personale. Dette kan nå oppleves av elever og ansatte hver eneste dag, som blant annet rektor sa det i sin tale.

I tillegg til undervisningsrom inneholder den nye skolen også en flott, nybygd scene, med et lyd- og lysanlegg på høyt nivå. Scenen ble selvsagt også innviet under festforestillingen denne dagen, og Scene Skiringssal vil videre også kunne tilby plass til eksterne krefter som ønsker å legge sine teater- og musikkarrangementer til Sandefjord. For øvrig fyres skolen helt og holdent med biobrensel, så det er en miljøvennlig bygning vi her snakker om.

Det vanket mange taler, lovord og blomster denne minnerike dagen, og både rektor, byggeledelse, og leder for skolens styre, var blant de mange som måtte si noen takkens ord til alle de som hadde bidratt til prosessen. Som rektor avslutningsvis sa det, Skiringssal folkehøgskole har nå fått de arbeidsforholdene ansatte og elever både har lengtet etter og synes de fullt ut har fortjent. Og nå kommer skolens tilbud enda flere elever til gode, for elevkapasiteten, den økes neste år til 103.

NYTT STYRE INTER-FOLK

Inter-folk har vært folkehøgskolenes bistandsorganisasjon siden 1986. Gjennom Inter-folk kan norske folkehøgskoler søke Norad om prosjektstøtte til prosjekter i sør. Inter-folk hadde årsmøte i slutten av november 2011. Blant sakene var valg på nytt styre, og Inter-folks styre har nå følgende sammensetning: Karin Suizu, Holtekilen Folkehøgskole, styreleder (2011–2013) Erlaug Benjaminsen, sekretær, Lofoten folkehøgskole (2011–2013) Asbjørn Tufto, kasserer (2011–2013) Eivind Hiorth, styremedlem, Lundheim Folkehøgskole (2010–2012) Arvid Kopperdal, NKF-sekretariatet, Norad-kontakt (2010–2012)

Ny giv: Inter-folk har vært gjennom en prosess med avklaringer i forhold til sin plass i folkehøgskolelandskapet og sin rolle som samarbeidspartner med Norad. Inter-folk er nå klar for en ny giv, og vil vinteren 2012 arbeide for å bli tydelig i folkehøgskolemiljøet som bistandskanal for Norad-støtte til prosjekter i sør og som pådriver for solidaritetsengasjement på norske folkehøgskoler.

HILSEN ARVID KOPPERDAL, INTER-FOLK

KAMPANJE I OSLO – OG PÅ TV2

I uke 1 kjørte IF og IKF en kampanje på alle T-baner, busser og trikker i Oslo for å fortelle nye grupper ungdommer om folkehøgskolen. Statistikken viser at Oslo ungdom i sjeldnere grad velger folkehøgskole enn det andre ungdommer gjør og det ønsket vi å endre på. Plakatene på de offentlige kommunikasjonsmidlene i Oslo hadde alle en QR-kode og et nummer for SMS-bestilling av folkehøgskolekatalogen.

I tillegg kjørte vi i uke 1 også en reklamekampanje på TV2 med oppfordring om å bestille folkehøgskolekatalogen. Reklamefilmen vi viste på TV2 ligger ute på folkehøgskolenes YouTube kanal og er sentrert rundt uttalelsene til en elev fra Follo folkehøgskole. Denne eleven er også med i folkehøgskolekatalogen.

Vi kjørte også en kampanje på TV og på T-banene i Oslo i uke 1 i fjor, dog i noe mindre målestokk. I forhold til i fjor har i hatt 24 prosent økning i antall bestilte kataloger i uke 1.

MESSER

I skrivende stund har messesesongen akkurat satt i gang. IF deltar sammen med IKF på elleve ulike utdanningsmesser og gleder oss over å møte mange interesserte ungdommer der. På messen på Lillestrøm hadde vi en egen scene der folkehøgskoler kunne vise seg fram og messens besøkende kunne glede seg over flotte innslag fra åtte ulike folkehøgskoler.

FRAMTIDSSEMINAR

IF og NF hadde i samarbeid med Rita Westvik et framtidseminar i desember. Tanken bak seminaret var å se langt ut i framtiden, vurdere hva vi frykter og hva vi håper på og så danne noen hovedakser som kan være avgjørende for folkehøgskolenes framtid.

Vi endte opp med to akser – en som gikk på folkehøgskolenes og skoleslagets attraktivitet og en som gikk på hvor stor grad av politisk styring vi kommer til å få i framtiden. Disse aksene åpnet for fire hovedscenarier som kan vise fire svært ulike retninger for norsk folkehøgskole:

IF og NF vil jobbe videre med disse scenariene – for IFs vedkommende i første omgang i forbindelse med arbeidet med strategiplanen for 2013–2017.

DORTE BIRCH

INFORMASJONSSEMINARET

IF har bestemt seg for å flytte informasjonsseminaret fra slutten av mai, der mange skoler har etterarbeidsuken sin, til september. Årets informasjonsseminar blir derfor fra 19.–21. september. Sett av datoene allerede nå!

Bli med på lekfolkskonferansen:

EKSISTENSIELLE OG RELIGIØSE SPØRSMÅL I FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

Tirsdag 20. til fredag 23. mars avholdes en dialogkonferanse om eksistensielle og religiøse spørsmål i frilynt folkehøgskole. Konferansen avholdes etter modell av lekfolkskonferansesmodellen på Follo folkehøgskole.

Vi inviterer inntil ti lærere og ti elever til å være sammen på Follo folkehøgskole fra tirsdag 20. til fredag 23. mars. Konferansen har som «oppdrag» etter en nærmere definert metodikk å komme frem til forslag til hva og hvordan eksistensielle og religiøse spørsmål kan behandles på våre folkehøgskoler. Reise og opphold vil bli dekket.

Metoden Lekfolkskonferanse har vi benyttet før, bl.a. da vi for noen år siden gjennomførte den mye omtalte Mottakerplakaten. Utgangspunkt er at konferansens deltakere (lekfolkspanelet) ikke har noen spesiell bakgrunn eller profesjonelle interesser i valgt tema. Etter en oversiktforelesning skal deltakerne formulere alle de spørsmål de måtte ha til temaet. Disse vil vanligvis eksperter (forskere mv.) komme å svare på dagen etter, før lekfolkspanelet bruker resten av konferansen til å drøfte seg frem til et antall forslag de kan enes om å fremme, her overfor frilynte folkehøgskoler.

Forslagene er det meningen å legge frem på junimøtet på Seljord til drøfting. Vi planlegger også et temanummer på dette i Folkehøgskolen. Det er ikke forventet at deltakerne også møter på junimøtet.

Interesserte henvender seg til NF ved Øyvind Brandt (ob@folkehogskole.no – tlf 900 77 694).

IDEER TIL DEMOKRATIPROSJEKT

NF har i noen år arbeidet med begrepet dannelse i folkehøgskolen. Styret i NF ønsker å ta dette arbeidet videre ved å fokusere på demokratisk dannelse. Folkehøgskolen i Norge er 150 år i 2014, samme år som grunnloven er 200.

Anledningen for å markere folkehøgskolen i samfunnet ved et større fyrtårnsprosjekt innen demokrati/demokratisk dannelse er derfor høyst til stede. Samtidig vil et eller flere slike prosjekt bidra til å synliggjøre folkehøgskolens demokratiske engasjement og derved styrke folkehøgskolens legitimitet i samfunnet og hos politikerne.

Det er i denne anledningen vi ønsker å invitere til en rask idéudugnad til slike mulige demokratiprojekter som vi kan løfte i lag.

Vi ønsker med andre ord én eller flere ideer fra dere til fyrtårnsprosjekt innen demokrati/demokratisk dannelse. Prosjektet behøver ikke på noen måte å være ferdig uttenkt eller planlagt. Har dere likevel ideer til hvordan prosjektet kan gjennomføres og med hvem, setter vi pris på dette. Spesielt er tanker om elevenes involvering viktig.

Innkommne forslag vil vi vurdere etter hvor potente de er i forhold til å fremme demokratisk dannelse hos elevene, bidra til vitalisering av demokratiet i Norge og til å nå ut i nasjonale mediekkanaler.

Det eller de prosjekt vi ser mest potensial i ønsker vi å realisere ved hjelp av PUF og eller med andre samarbeidsparter i samarbeid med interesserte skoler.

Bruk lunsjen eller sett av noen minutter i et eller flere mer formelle møteflater for å produsere noen innspill, ideer, poeng...og send de til undertegnede innen utgangen av januar. Send gjerne på e-post: ob@folkehogskole.no

Så, dermed er oppfordringen gitt: Kjør idéudugnad!

MØTEPERM TIL TILLITS VALGTE I NF

NF har gått til anskaffelse av innbundet og praktisk møteperm til tillitsvalgte i NF. Møtepermen har NFs logo og inneholder kalkulator, plass for minnepenn, penn, kort og papirer. Møtepermen vil tillitsvalgte motta så snart innholdet av informasjon om NF mv. er klart.

PROGRAMNEMNDA ER I GANG

Programnemnda startet sitt arbeid 21. november med et møte i Oslo, der de gikk gjennom eksisterende program for NF og tanker om fornyelse. Nemnda kom frem til et skjellett for nytt program og en fremdriftsplan for arbeidet. Nemnda ønsker å diskutere elementer til programmet på junimøtet på Seljord for på høsten å gjennomføre en høringsrunde i lokalagene og distriktslagene. Neste møte i nemnda er i februar.

Målet med arbeidet er å fremme forslag til nytt prinsipp- og handlingsprogram på landsmøtet i 2013. Programmet skal gjelde frem til 2017. I nemnda

Programnemnda: Programnemnda: F.v. Einar Oppsvik, Kristin Bjørkhøy, Ingjerd de Graaff og Terje Heggernes. Foto: Øyvind Krabberød

sitter rektor Terje Heggernes, Seljord folkehøgskule, lektor Kristin Bjørkhøy, Sund folkehøgskole, inspektør Einar Oppsvik, Møre folkehøgskule og kontroller Ingjerd de Graaff, Romerike folkehøgskole. Styreleder Øyvind Brandt fungerer som sekretær for gruppen.

Junimøtet på Seljord:

EDVARD HOEM PÅ Plass

Edvard Hoem kommer til junimøtet på Seljord folkehøgskule for å foredra om Bjørnstjerne Bjørnson og folkehøgskolen. Dermed er et viktig og spennende navn på plass i programmet, som snart vil være klart for utsendelse til medlemmene og skolene. Men sett allerede nå av dagene 4. til 7. juni til junimøtet i Seljord!

Edvard Hoem kommer. Foto: Øyvind Krabberød

NY SÆRAVTALE FOR FYLKESKOLENE?

Nåværende særavtale for undervisningspersonalet i kommunale og fylkeskommunale folkehøgskoler løp ut ved nyttår. Ny avtale skal dermed på plass, enten ved en prolongering av den eksisterende, evt. med mindre justeringer, eller ved en ny forhandlet avtale. Partene avventer ny særavtale i det øvrige skoleverket. Denne er i skrivende stund ennå ikke på plass. Til ny særavtale er på plass gjelder den «gamle».

IDÉBANKEN 20 ÅR

11.11.2011 kl 11.11 startet jubileumsseminaret til Idébanken om bærekraftig utvikling. Ca 100 representanter fra kommuner, Ngo-er og politikere fra hele Norden var samlet i Oslo i anledning av at det er 20 år siden Idébanken så dagens lys i forbindelse med miljøkonferansen i Rio i 1992, som førte til Brundtland rapporten «Our Common Future»

Folkehøgskolene var også representert på konferansen, ved leder i NF og med stand. Folkehøgskolene har siden 2003 hatt et samarbeid med Idébanken på forskjellige områder. Bl.a er vi nå inne i FNs 10år for undervisning i bærekraftig utvikling, der flere folkehøgskoler er med i det fellesnordiske prosjektet «Balanseakten». Vi gratulerer Idébanken.

NYE DISTRIKTSLEDERE:

I D1 (Nord-Norge) er Merete Erikson ny distriktsleder og i D7 er Tore Bjerketvedt ny leder. I D2 (Trønderlag) er Kathrine Vaslestad ny leder.

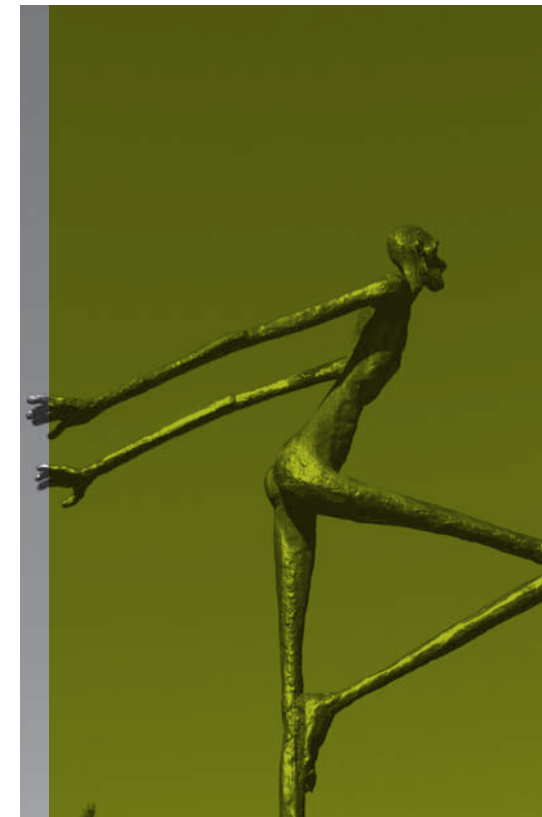
SAMTALER OM UNDERVISNING I BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Kirsten Paaby fra Idébanken inviterte på møtet i distrikt 7 på Skjeberg folkehøgskole folkehøgskolene til å være med på et pilotprosjekt under Balanseakten, der skolene inviteres til syv samtaler om undervisning i bærekraftig utvikling. Under møtet meldte tre skoler seg interesserte på direkten.

Balanseakten, der Skjeberg folkehøgskole og flere andre norske folkehøgskoler deltar, er en fellesnordisk satsning under FNs tiår for undervisning i bærekraftig utvikling og er støttet av Nordisk Ministerråd.

Skoler som er interessert i å delta i pilotprosjektet eller er interessert i å melde seg inn i «Balanseakten» tar kontakt med Idébanken eller Folkehøgskolekontoret. Se også: www.balanseakten.no

ØYVIND BRANDT, LEDER I NF

Selvevaluering i folkehøgskolen

LARS SIGVE MELING, FUNGERENDE UTVIKLINGSLEDER I PUF

Bjørg Herberg
Gloppen har sett
på selvaluering
i folkehøgskolen

24. november 2011 arrangerte NKF i samarbeid med PUF en dagskonferanse rundt temaet «Selvevaluering». Bakgrunnen for konferansen var framlegging av resultatet av en undersøkelse Bjørg Herberg Gloppen har gjort, på eget initiativ, med alle skolene. Bjørg er kjent i folkehøgskolemiljøet fra sin rektortid på Valdres folkehøgskole, nå er hun ansatt ved Høgskolen i Hedemark som høgskolelektor i pedagogikk ved Institutt for samfunnsforskning.

Krav om selvaluering kom inn i lov og forskrifter i 2003. I skolenes tildelingsbrev fra Utdanningsdirektoratet ble dette presisert i 2011 med følgende ordlyd:

Selvevaluering 2011

I henhold til folkehøgskoleloven har folkehøgskolene ansvar for utvikling av skolenes faglige innhold og kvalitetsutvikling. Gjennom selvaluering skal skolene etablere rutiner for kritisk å vurdere egen virksomhet, identifisere områder for forbedring, sette inn

ressurser for å oppnå forbedringer, og vurdere de resultatene man oppnår, jf. NOU 2001:16 Frihet til mangfold, folkehøgskolelovens § 2 h. og forskrift til folkehøgskoleloven § 14.

For 2010 skal skolene sende sin selvaluering til Utdanningsdirektoratet innen 1. juni. Rapporten som sendes inn skal inneholde følgende:

- Omtale av skolens verdigrunnlag og målsetting.
- Omtale av skolens prosedyre for selvaluering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling.
- Ansattes medvirkning.
- Elevenes medvirkning.
- Rapporten må identifisere de funn som er gjort gjennom selvalueringen, og gi informasjon om hvordan skolen vil følge opp funnene.

Utarbeidelse og innsending av selvalueringsrapport er et krav som må oppfylles for at skolene skal kunne ha godkjenning og motta tilskudd etter folkehøgskoleloven. Utdanningsdirektoratet kan holde tilbake tilskudd dersom skolene oversitter fristen for innsending av dokumentet, eller dokumentet ikke tilfreds-

stiller de kravene som er satt.

Hele 56 folkehøgskoler hadde svart på undersøkelsen – og rent statistisk ga dette et godt grunnlag for å kunne danne seg et bilde av hvordan dette fungerer ute på skolene.

Det kom klart fram i rapporten at skolene så på kravet om selvaluering på ulik måte. Et bredt midtsjikt av skolene opplevde dette positivt, og brukte tid på ulike plan i arbeidet med prosessen. Alt fra elevundersøkelser og ulik involvering av hele personalet, lærergruppa, ledelsen og styret.

Noen skoler brukte denne prosessen for alt det var verdt og lot det gjennomsyre hele den pedagogiske og organisatoriske utviklingen. En del skoler mente likevel at dette var et ubrukelig, byråkratisk pålegg.

Fra undersøkelsen kan vi hente noen resultater:

- 49 av skolene mener evalueringsprosessen legger vekt på folkeopplysning og allmenndanning.
- Det pedagogiske personalet blir i større grad enn det øvrige personalet tatt med i prosessen
- 98,2 % av skolene mener det er av stor verdi å involvere elevene

PUF AKTIVITETER I 2012

- 12.–13. januar: Oppfølgingskurs for nytilsatte i folkehøgskolen. Erfaringsutveksling og inspirasjonsøkt med Kjartan Kversøy. Presentasjon av «vektøykasse» for nytilsatte. Kursledere: Benedicte Hambro og Lars Sigve Meling. Sted: Sanner Hotell
- 28. februar: Konferanse om reisens pedagogikk. Innspill og erfaringer.Samarbeidsprosjekt mellom NKF og PUF. Kursleder: Odd Haddal. Sted: Rica Hotell Oslo
- Mars (uke 12?) Dialogkonferanse: Eksistensielle og religiøse spørsmål i frilyst folkehøgskole. Ti elever og ti lærere blir invitert til å delta. Konferansen vil bruke lekfolkskonferansemodellen. Kursledere: Øyvind Brandt. Sted: Melsomvik
- 26.–27. mars: Erfaringsssamling for 3D skolene. Utvikling av nytt konsept for videreføring av veiledning i folkehøgskolen. Andre skoler blir også oppfordret til å delta. Kursledere: Odd Haddal og Lars Sigve Meling. Sted: Hurdalsenteret
- 26.–28. mars: Kurs for tekstillærere i folkehøgskolen – under arbeidstittellen i fag/med fag. Kursleder: Elin Evenrud. Sted: Natadal/Seljord
- 4.–7. juni: Kurs for praktisk personale i folkehøgskolen. Kurset går parallelt med NFs junimøte. Kursledere: Terje Heggernes og PUF-leder. Sted: Seljord folkehøgskole
- 6.–9. august: Første del av kurs for nyansatte i folkehøgskolen (oppfølgingskurs i januar 2013). Kursleder: PUF leder. Sted: Nansenskolen
- Høsten 2012 (to dagers kurs): Kurs for styre-medlemmer i distrikt 2. Kursleder: Knut Simble. Sted: Ikke bestemt
- Oktober 2012 – (2 – 3 dagers seminar): Presentasjon av metodebank for folkehøgskolen. Kursleder: Benedicte Hambro. Sted: Ikke bestemt
- Oktober 2012 – Ledelse i folkehøgskolen, hva handler det om? (tre dagers kurs): Inspirasjonskurs for potensielle ledere i folkehøgskolen. Kursleder: Mai-Evy Bakken. Sted: Ikke bestemt
- I tillegg vil Styringsgruppa i PUF gjennomføre en evaluering av PUFs aktivitet fra 2005 og fram til i dag. Evalueringen vil danne grunnlag for videre satsning på det pedagogiske utviklingsarbeidet.

LARS SIGVE MELING

- Evalueringen brukes i liten, eller noe grad som en del av elevenes læring
- Innspill fra ledelsen og det pedagogiske personalet bestemmer i høy grad hva som skal evalueres. 26% fra det praktiske personalet og 4% fra elevene
- Hvilke verktøy brukes: Spørreundersøkelser, elevsamtaler, rapporter fra lærere.
- Hvilke datakilder tar skolen i bruk: Elevene 94.5%, lærerne 98.2%, det øvrige personalet 81,8, styret/eiere 21,8%

Ellers svarer 48 av skolene at de endrer sitt læringsprogram på bakgrunn av evalueringen. 25 av skolene mener at funnene i stor grad blir fulgt opp. Bare 10 skoler mener at prosessen fører til større engasjement for skoleutvikling. 25 skoler svarer at prosessen bare i liten grad har ført til tiltak for kompetanseheving. Til slutt mener likevel 32 av skolene at selvalueringen i noen grad har verdi for det daglige arbeidet.

Konklusjonen av undersøkelsen må vel være at den ofte blir til det vi gjør den til. En positiv innstilling fra skolens side gjør at en bruker prosessen på god måte i skoleutviklingen. Føler en derimot at dette er en hemsko og et plag-somt pålegg fra det offentlige får en lite eller ingenting igjen for dette arbeidet. Stor var imidlertid frustrasjonen fra mange skoler med hensyn til den tilbakemeldingen de fikk fra Utdanningsdirektoratet – som de opplevde som fraværende. Det er lite motiverende å legge ned så mye arbeid uten en eneste tilbakemelding de siste 7 årene.

Vi tror at de 25 skolene som var representert på konferansen fikk et godt innblikk i hvordan denne prosessen foregår ute i landskapet. Dette sammen med gode eksempler fra enkelte skoler, samt en økt med erfaringsutveksling skolene imellom ga en ny giv for flere av deltakerne. Kravet om å gjennomføre selvaluering er kommet for å bli, da burde kanskje utgangspunktet være: «Hvordan kan vi på vår skole få maksimalt utbytte av prosessen og arbeidet med denne?»

LIKESTILT FRA LIVET OG NED

Kvinnelige funk-artister i Rio de Janeiro kaller det feminisme å få mannlige tilskuere til å gape og synge nedsettende om deres seksualitet.

Korte skjørt, trange topper, bare mager. Lite dekkes til, lite overlates til fantasien. Dette er kvinnekamp på brasiliansk.

«Nå er det annerledes, det er vi kvinnene som bestemmer. Gi labb og bjeff når jeg passerer», synger Valeska dos Santos, som er vokalist i kvinne-gruppa Gaiola das Popozudas.

– Dette er vår kamp for kvinners plass i samfunnet, mot diskriminering, forklarer dos Santos.

En kamp der kvinnene har gjort kropp til sitt sterkeste kort. I Brasil er fenomenet blitt kalt neofeminisme.

Før var det mannlige artister som dominerte på funk-scenene i slummen, men de siste årene har flere kvinnelige funk-artister krevd sin plass i bransjen. Funken er også på vei ut av slumområdene, de såkalte favelaene.

– Funken snakker om sterke og sexy kvinner, og tekstene får kvinner til å sette ned foten og ikke lenger godta at mannen bestemmer over henne. Dette er vår måte å kjempe for uavhengighet på, sier Yani de Simone, en annen kvinnelig funk-vokalist på full fart oppover i Rio de Janeiro.

NY TID

«PØLSEFABRIKKER»

Bernt Hagtvedt understreker at noe viktig er i ferd med å gå tapt. Han har uttalt, i en annen sammenheng, at norske universiteter er blitt «pølsefabrikker». Det viktigste er å få uteksaminert flest mulig studenter, ikke hva disse «pølsene» inneholder.

Det er lett å være enig. Noe mangler i pølsene som den akademiske fabriken produserer. Men hva? Det er viktig å stille riktig diagnose om man skal få pasienten frisk. Den første diagnosen dannelsesutvalget stiller har fått kritikk fordi de glemte et sentralt element: naturvitenskapen.

BJØRN VASSNES I KLASSEKAMPEN

Jonas Bendiksen – et kupp for Internasjonalt seminar

Jonas Bendiksen er kanskje ikke et husholdningsnavn for den jevne folkehøgskolelærer, men arbeider du med reiser og fotografering er det knapt en norsk fotograf som er mer interessant en Bendiksen akkurat nå.

Jonas Bendiksen på Internasjonalt seminar i Melsomvik.
Foto: Brita Phuthi

AV GEIR ERTZGAARD

Han er kjent for fotodokumentarbøkene «Satelitter» og «Steder der vi bor», og har han løftet norsk foto opp på et nivå som vi knapt har vært på tidligere.

Bildene hans har vært publisert i kjente tidsskrifter som National Geographic, og at han er innlemmet i det nesten myteompsunne og høyt anerkjente fotoforbundet Magnum, hvor han etterhvert også har opparbeidet seg posisjon som organisasjonens leder.

Fredag 25. november møtte Jonas Bendiksen 70 elever og lærere på norske folkehøgskoler som deltok på Internasjonalt seminar, og det ble to timer med trollbundte tilhørere, og en engasjert og dyktig formidler. Mange er gode til å ta bilder, andre er dyktige formidlere, Jonas Bendiksen innehar begge kvalifikasjonene.

Randsonen

Bendiksen viste to bildeserier: Satelitter fra hans reiser i randsonen rundt det oppløste sovjetimperiet på slutten av 90-tallet der han reiste med et gammelt analogt Olympus OM-3 og film og besøkte regioner som ser på seg selv som egne nasjoner, men som ikke er anerkjente i resten av verden. Bendiksen omtalte denne fotoreisen som sin egen utdanning som fotograf. Temaet er nesten sært, og bildene viste både en nysgjerrighet og en evne til å gjøre de merkelige ting interessante for oss som knapt har hørt om stedene Bendiksen besøkte.

Steder der vi bor er den mest kjente av produksjonene til Bendiksen. Han definerer ikke sin rolle som fotograf, men som en som vil bruke bilder til å fortelle historer. Bildene i Steder der vi bor er hentet fra fire store slumområder på tre kontinenter. Gjennom en torårsperiode besøkte han over lengre perioder slummer i Djakarta, Mumbai, Nairobi og Caracas, dro hjem til folk han klarte å bygge tillit til, fotograferte hjemmene deres og produserte en slags tredimensjonal utbrettsbok der hvert hjem blir vist på fire utbrettsark som en tredimensjonal fortelling. Med bildene følger det intervjuer med hjemmenes eiere.

Bilder som fortelling

Det er mange ting i Bendiksens prosjekter som berører tema som vi som arbeider med foto og reiser i folkehøgskolen kommer bort i. Hvordan møter du mennesker? Hva slags bilder kan du bruke? Hvilke historier vil du fortelle? Hvilken rolle spiller tiden og måten du møter dine subjekter på? Hvilken verdi har dine bilder som fortelling om våre livsvilkår?

Sympatiske og dyktige Jonas Bendiksen gav oss to timer vi kommer til å dra nytte av i lang tid framover, ikke minst fornyet nysgjerrighet, lyst til å reise, og ønske om å ta bilder som forteller de gode historiene.

Det var et kupp for den nytiltrådte internasjonale sekretæren Brita Phuti å hanke inn Jonas Bendiksen, vi skulle ønsket at langt flere hadde fått med seg innlegget hans.

Støtteannonser til Folkehøgskolen

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00 – Fax: 38 16 82 01
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70 – Fax.: 62 35 73 99
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90 – Fax.: 32 75 04 80
Rektor: Trygve Agdestein Vinje
www.buskerud.fhs.no

BØMLØ FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50 – Fax.: 53 42 56 51
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00 – Fax.: 62 43 52 01
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjellesstad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60 – Fax.: 55 52 63 61
Rektor: Dagfinn Eggen
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80 – Fax.: 57 86 16 30
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50 – Fax.: 64 98 30 60
Rektor: Magnar Osland
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85 – Fax.: 73 85 85 86
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKOLE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00 – Fax.: 61 33 96 01
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKOLE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70 – Fax.: 32 07 96 71
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKOLE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00 – Fax.: 53 67 14 01
Rektor: Trond Instebo
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00 – Fax.: 31 02 38 19
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00 – Fax.: 51 78 85 01
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60 – Fax.: 52 84 61 61
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80 – Fax.: 76 06 98 81
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70 – Fax.: 56 34 80 71
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99 – Fax.: 70 04 19 98
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00 – Fax.: 74 33 18 99
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00 – Fax.: 61 26 54 40
Rektor: Dag Hareide
www.nansenskolen.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Fax.: 00 46 303 648 31
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00 – Fax.: 71 65 89 19
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80 – Fax.: 75 02 90 36
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

NORSK SENTER FOR SENIORUTVIKLING NORSK PENSJONISTSKOLE

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00 – Fax.: 33 33 55 55
Rektor: Jon Edgard Karlsen
www.seniorutvikling.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92 – Fax.: 78 99 51 25
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00 – Fax.: 73 81 20 70
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60 – Fax.: 61 28 43 61
Rektor: Harald Midsund
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00 – Fax.: 32 17 99 09
Rektor: Einar Westheim
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10 – Fax.: 63 97 34 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40 – Fax.: 35 05 80 41
Rektor: Terje Heggernes
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90 – Fax.: 33 45 96 70
Rektor: Hallvard Smørgrav
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04 – Fax.: 69 16 87 82
Rektor: Charlotte Sørensen
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20 – Fax.: 74 09 60 95
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75 – Fax.: 57 62 75 70
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70 – Fax.: 62 96 70 89
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30 – Fax.: 77 08 99 40
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00 – Fax.: 74 12 49 10
Rektor: Tore Haltli
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10 – Fax.: 53 47 01 11
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00 – Fax.: 62 54 05 55
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00 – Fax.: 61 14 27 15
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77 – Fax.: 77 04 00 78
Rektor: Chris Buunk
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50 – Fax.: 72 85 39 51
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11 – Fax.: 75 17 24 46
Rektor: Leif Klæboe
www.vefsn.fhs.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40 – Fax.: 56 52 90 41
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

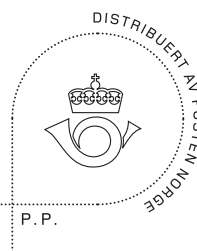
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Fax.: 32 08 26 02
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90 – Fax.: 55 39 51 99
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B

NORGE

P.P.

B-BLAD

RETURADRESSE:
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

Om å miste

Jeg skal snakke om det å miste noen.

Dessverre så mister vi alle noen vi er glade i. Og noen ganger mister man en person over tid. For mennesker blir eldre eller syke og man forstår at man kommer til å miste denne personen. Da får man får tid til å forberede seg, men når det skjer så klarer man likevel ikke helt å forstå, mye er fortsatt usagt.

Noen ganger mister man en person veldig brått og plutselig. Man står der igjen med mange ubesvarte spørsmål og all verdens tid.

Alle reagerer forskjellig på det å miste en person, men en ting er sikkert; livet blir forandret. Det er da man virkelig trenger at andre personer er der for deg.

Søndag 31. mai 2009 kom jeg hjem fra en militærøvelse. Jeg husker dagen veldig godt fortsatt. Det var seint, jeg var sliten og trøtt etter en hard uke. Jeg åpnet skapet, der lå mobilen. Jeg slo den på og gikk i dusjen. Jeg kom tilbake, sjekket mobilen og så at det var sikkert 100 ubesvarte anrop og en del meldinger. Jeg sjekket meldingene, den øverste var fra mamma. Jeg åpnet den, og der sto det at hun har prøvd og fått tak i meg lenge. «Jørgen har dødd i en bilulykke» stod det i meldinga. Når jeg skrev dette i natt ble det veldig mange forskjellige setninger hvor jeg prøvde å forklare hva jeg tenkte. Det er virkelig ikke lett å skrive ned akkurat hva man tenker og føler når man får en sånn beskjed.

Jørgen var en barndomsvenn, men ettersom vi ble eldre var vi ikke like mye sammen lenger. Likevel var han alltid der. Han var en jeg hadde kjent hele livet som jeg alltid kunne være trygg på, uansett hva det var. Det kunne gå lang tid mellom hver gang vi

hang sammen, men hver gang vi møttes gikk praten like lett hver gang. Og vi visste at vi begge stilte opp for hverandre uansett.

Jørgen var en virkelig godgutt som bare koste seg hver eneste dag, som alltid var med på å finne på noe. Venn med alle, alle var glad i Jørgen. Denne gutten, var plutselig borte. Hvordan kan mamma skrive noe sånt? Han kan ikke være død. Hæ? Hva? Hvorfor?

Så brått skjer det. Og jeg får aldri sjansen til å være med han igjen. Jeg stresset ikke med tiden, for jeg trodde at tid hadde vi nok av. Jeg tok det for gitt at han alltid ville være der. Ettersom jeg ikke tenkte over det, at vi ikke så hverandre så ofte.

Vi var unge med hele livet foran oss. Vi hadde all verdens tid. Jeg har dårlig samvittighet for det nå.

Men livet fortsetter, enten man vil eller ei. Men det er selvfølgelig viktig å bruke tiden på sorgen. Forstå at ting ikke er forståelig.

Forstå hvor utrolig viktig tiden egentlig er. For tid er det som hindrer alt fra å skje på en gang. Tiden har vi bare nå, tiden som har vært er borte og den får man ikke tilbake.

Ta vare på tiden, gjør det du har lyst til, si det du føler. Hvis de du er glad i, hvor mye de betyr for deg. Ta vare på folk rundt deg og ikke la ting være usagt.

Når tiden har gått, vil du kanskje angre på alt du ikke gjorde, alt du ikke sa. For vi kan ikke gjøre ting om igjen når tiden har gått.

Så ikke ta tiden for gitt. Takk for tiden dere nå ga meg, til å fortelle dette til dere.

NIKLAS FJELLET, ELEV SOGNDAL FOLKEHØGSKULE